

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV (EL) 2019/790,**17. aprill 2019,****mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ****(EMPs kohaldatav tekst)**

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 53 lõiget 1 ning artikleid 62 ja 114,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust, ⁽¹⁾võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust, ⁽²⁾toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ⁽³⁾

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa Liidu lepinguga (ELi leping) nähakse ette siseturu rajamine ning süsteemi sisseseadmine, mis tagaks siseturul moonutamata konkurentsi. Neid eesmärke peaks aitama saavutada liikmesriikide autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi käsitlevate õigusnormide edasine ühtlustamine.
- (2) Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste valdkonnas vastu võetud direktiivid aitavad kaasa siseturu toimimisele, tagavad kõrgetasemelise kaitse õiguste omajatele, hõlbustavad õiguste omandamist ja tasu maksmist ning loovad õigusraamistiku teoste ja muu kaitstud materjali kasutamiseks. Ühtlustatud õigusraamistik aitab kaasa siseturu nõuetekohasele toimimisele ning sellega stimuleeritakse innovatsiooni, loomingulisust, investeeringuid ja uue sisu tootmist, seda ka digikeskkonnas, et hoida ära siseturu killustumist. Kõnealuses õigusraamistikus ette nähtud kaitse aitab samuti kaasa liidu eesmärgile austada ja edendada kultuurilist mitmekesisust, rõhutades samal ajal Euroopa ühist kultuuripärandit. Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 167 lõike 4 kohaselt peab liit võtma oma tegevuses arvesse erinevaid kultuuriaspekte.
- (3) Digitehnoloogia kiire areng on jätkuvalt muutmas teoste ja muu materjali loomist, tootmist, levitamist ja kasutamist. Esile kerkivad uued ärimudelid ja osalejad. On vaja, et asjaomased õigusaktid oleksid tulevikukindlad, et mitte takistada tehnoloogia arengut. Eesmärgid ja põhimõtted, mis on sätestatud liidu autoriõiguse raamistikus, on endiselt asjakohased. Siiski püsib õiguskindlusetus nii õiguste omajate kui ka kasutajate jaoks teatavate kasutusviiside puhul, sealhulgas teoste või muu materjali piiriülene kasutus digikeskkonnas. Nagu on märgitud komisjoni 9. detsembri 2015. aasta teatises „Autoriõiguse euroopalikuma ja aja nõuetele vastava raamistiku suunas“, on mõnes valdkonnas vaja kohendada ja täiendada kehtivat liidu autoriõiguse raamistikku, säilitades seejuures autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste kõrgetasemelise kaitse. Käesolevas direktiivis nähakse ette õigusnormid, et kohendada autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste teatavaid erandeid ja piiranguid digitaalse ja piiriülese keskkonnaga, samuti meetmed, et hõlbustada teatavaid litsentsimistavasid, muu hulgas eelkõige seoses selliste teoste ja muu materjali levitamise, mis ei ole enam kaubanduskäibes, ning audiovisuaalteoste kättesaadavust nõudevideoplatvormide kaudu, eesmärgiga tagada laialdasem ligipääs sisule. Samuti sisaldab see õigusnorme, mis hõlbustavad üldkasutatava sisu kasutamist. Selleks et saavutada autoriõiguse seisukohast hästi toimiv ja õiglane turg, tuleks kehtestada õigusnormid, mis käsitlevad väljaannetega seotud

⁽¹⁾ ELT C 125, 21.4.2017, lk 27.⁽²⁾ ELT C 207, 30.6.2017, lk 80.⁽³⁾ Euroopa Parlamendi 26. märtsi 2019. aasta seisukoht (Euroopa Liidu Teatajas seni avaldamata) ja nõukogu 15. aprilli 2019. aasta otsus.

õigusi, nende veebipõhiste teenuste osutajate kasutusõigusi, kes säilitavad ja võimaldavad ligipääsu suurele hulgale kasutajate poolt üles laaditud teostele või muule materjalile, autorite ja esitajate lepingute läbipaistvust, autorite ja esitajate tasu ning selliste õiguste tagasivõtmise korda, mille autorid ja esitajad on üle andnud ainuõigusena.

- (4) Käesolev direktiiv toetub õigusnormidele, mis on sätestatud käsitletavas valdkonnas kehtivates direktiivides, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivides 96/9/EÜ, ⁽⁴⁾ 2000/31/EÜ, ⁽⁵⁾ 2001/29/EÜ, ⁽⁶⁾ 2006/115/EÜ, ⁽⁷⁾ 2009/24/EÜ, ⁽⁸⁾ 2012/28/EL ⁽⁹⁾ ning 2014/26/EL, ⁽¹⁰⁾ ning täiendab neid.
- (5) Teadusuuringute, innovatsiooni, hariduse ja kultuuripärandi säilitamise valdkonnas võimaldab digitehnoloogia uusi kasutusviise, mis ei ole selgelt hõlmatud erandeid ja piiranguid käsitlevate kehtivate liidu õigusnormidega. Lisaks võib direktiivides 96/9/EÜ, 2001/29/EÜ ja 2009/24/EÜ sätestatud erandite kasutamise vabatahtlikkus nimetatud valdkondades negatiivselt mõjutada siseturu toimimist. See on eriti asjakohane seoses piiriülese kasutusega, mis muutub digikeskkonnas üha olulisemaks. Kehtivates liidu õigusaktides sätestatud erandeid ja piiranguid, mis on seotud teadusuuringute, innovatsiooni, õppetöö ja kultuuripärandi säilitamisega, tuleks seetõttu uuesti hinnata, võttes arvesse neid uusi kasutusviise. Kehtestada tuleks kohustuslikud erandid või piirangud, mis käsitleksid teksti- ja andmekaevetehnoloogiate ning digikeskkonnas toimivas õppetöös illustreeriva materjali kasutamist ning kultuuripärandi säilitamist. Kehtivaid liidu õiguses sätestatud erandeid ja piiranguid tuleks kohaldada ka edaspidi, sealhulgas teksti- ja andmekaeve, hariduse ja kultuuripärandi säilitamise valdkonnas, kui need ei piira käesolevas direktiivis sätestatud selliste kohustuslike erandite või piirangute ulatust, mis liikmesriikidel tuleb rakendada oma õiguses. Direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ tuleks seetõttu muuta.
- (6) Käesolevas direktiivis ette nähtud erandite ja piirangutega püütakse saavutada õiglane tasakaal autorite ja muude õiguste omajate huvide ning kasutajate huvide vahel. Erandeid ja piiranguid saab kohaldada üksnes teatavatel erijuhtudel, mis ei ole vastuolus teose või muu materjali tavapärase kasutamisega ning ei mõjuta põhjendamatult õiguste omaja õiguspäraseid huve.
- (7) Direktiiviga 2001/29/EÜ kehtestatud tehniliste meetmete kaitse on jätkuvalt oluline, et tagada autoritele ja muudele õiguste omajatele liidu õigusaktidega antud õiguste kaitse ja tõhus kasutamine. Selline kaitse tuleb säilitada, tagades seejuures, et tehniliste meetmete kasutamine ei takistaks käesoleva direktiiviga ette nähtud erandite ja piirangute kasutamist. Õiguste omajatel peaks olema võimalus seda tagada vabatahtlike meetmete abil. Neil peaks olema vabadus valida sobivad vahendid, et anda käesoleva direktiiviga ette nähtud erandite ja piirangute kasutajatele võimalus neist kasu saada. Vabatahtlike meetmete puudumise korral peaksid liikmesriigid võtma asjakohaseid meetmeid vastavalt direktiivi 2001/29/EÜ artikli 6 lõike 4 esimesele lõigule, sealhulgas juhul, kui teosed ja muu materjal tehakse kättesaadavaks üldsusele nõudeteenuste kaudu.
- (8) Uued tehnoloogiad võimaldavad digivormis teabe (näiteks teksti, heli, piltide või andmete) automatiseeritud analüüsi, mida tuntakse enamasti teksti- ja andmekaevena. Teksti- ja andmekaeve võimaldab töödelda suurtes kogustes andmeid, et saada uusi teadmisi ja avastada uusi suundumusi. Teksti- ja andmekaeve on digimajanduses laialdaselt levinud, sellele vaatamata ollakse valdavalt seisukohal, et teksti- ja andmekaevest saavad eelkõige kasu

⁽⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 1996. aasta direktiiv 96/9/EÜ andmebaaside õiguskaitse kohta (EÜT L 77, 27.3.1996, lk 20).

⁽⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) (EÜT L 178, 17.7.2000, lk 1).

⁽⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT L 167, 22.6.2001, lk 10).

⁽⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv 2006/115/EÜ rentimis- ja laenutamissoiguse ja teatavate autoriõigusega kaasnevate õiguste kohta intellektuaalomandi vallas (ELT L 376, 27.12.2006, lk 28).

⁽⁸⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiiv 2009/24/EÜ arvutiprogrammide õiguskaitse kohta (ELT L 111, 5.5.2009, lk 16).

⁽⁹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiiv 2012/28/EL orbeoste teatavate lubatud kasutusviiside kohta (ELT L 299, 27.10.2012, lk 5).

⁽¹⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/26/EL autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste kollektiivse teostamise ning muusikateose internetis kasutamise õiguse multiterritoriaalse litsentsimise kohta siseturul (ELT L 84, 20.3.2014, lk 72).

teadusringkonnad ning seeläbi toetatakse innovatsiooni. Need tehnoloogiad toovad kasu ülikoolidele ja muudele teadusorganisatsioonidele, samuti kultuuripärandiasutustele, kes võivad oma põhitegevuse raames samuti tegeleda teadusuuringutega. Sellised organisatsioonid ja asutused seisavad liidus siiski silmitsi õiguskindlustusega küsimuses, mil määral tohib teha sisu teksti- ja andmekaevet. Teatavatel juhtudel võib teksti- ja andmekaeve hõlmata materjali, mis on kaitstud autoriõigusega või *sui generis* andmebaasi tegija õigusega või mõlemaga, eelkõige seoses teoste või muu materjali reprodutseerimisega või andmebaasist sisu väljavõtete tegemisega või mõlemaga, mis juhtub näiteks siis, kui andmed teksti- ja andmekaeve käigus normaliseeritakse. Kui kohaldatav erand või piirang puudub, on selliseks tegevuseks vaja õiguste omajate luba.

- (9) Teksti- ja andmekaevet võib teha ka pelgalt faktide või andmete puhul, mis ei ole autoriõigusega kaitstud, ja sellisel juhul ei ole autoriõiguse normide kohaselt luba vaja. Samuti võib esineda teksti- ja andmekaeve juhtusid, millega ei kaasne reprodutseerimine või mille puhul reproduktioonid kuuluvad ajutise reprodutseerimise suhtes kohaldatava kohustusliku erandi alla, mis on sätestatud direktiivi 2001/29/EÜ artikli 5 lõikes 1, mille kohaldamist tuleks jätkata teksti- ja andmekaeve meetodite puhul, millega ei kaasne koopiade valmistamist väljaspool kõnealuse erandi kohaldamisala.
- (10) Liidu õiguses on sätestatud teatavad erandid ja piirangud, mis hõlmavad kasutamist teadustöö eesmärgil ning mida võidakse kohaldada teksti- ja andmekaeve suhtes. Need erandid ja piirangud on siiski vabatahtlikud ning neid ei ole täielikult kohandatud tehnoloogia kasutamisega teadusuuringutes. Kui teadlastel on seaduslik juurdepääs sisule, nt väljaannete tellimuste kaudu või avatud juurdepääsu litsentsiga, võivad litsentside tingimused välistada teksti- ja andmekaeve. Kuna teadustegevus toimub üha enam digitehnoloogia abil, tekib oht, et liidu konkurentsipositsioon teadusruumina kannatab, kui ei võeta meetmeid, et lahendada teksti- ja andmekaevega seonduv õiguskindlustus.
- (11) Teksti- ja andmekaevega seonduv õiguskindlustus tuleks lahendada, nähes ülikoolidele ja muudele teadusorganisatsioonidele ning kultuuripärandiasutustele ette kohustusliku erandi reprodutseerimise ainuõigusest ja õigusest keelata andmebaasist väljavõtte tegemist. Kooskõlas kehtiva liidu teadusuuringute poliitikaga, mis ergutab ülikooli ja teadusinstituute tegema koostööd erasektoriga, peaksid teadusorganisatsioonid samuti saama tugineda sellele erandile, kui nende teadustegevus toimub avaliku ja erasektori partnerluse raames. Kuigi teadusorganisatsioonid ja kultuuripärandiasutused peaksid ka edaspidi saama sellest erandist kasu, peaks neil olema võimalik tugineda teksti- ja andmekaeve tegemisel ka oma erasektori partneritele, sealhulgas kasutades nende tehnoloogilisi vahendeid.
- (12) Teadusasutused üle liidu hõlmavad väga erinevaid üksusi, kelle peamine eesmärk on teha teadusuuringuid või teha seda koos haridusteenuste osutamisega. Teadusuuringute mõiste peaks käesoleva direktiivi tähenduses hõlmama nii loodusteadusi kui ka humanitaarteadusi. Üksuste mitmekesisuse tõttu on oluline, et oleks ühine arusaam sellest, kes on teadusorganisatsioonid. Näiteks peaksid need lisaks ülikoolidele või muudele kõrgkoolidele ja nende raamatukogudele hõlmama ka selliseid üksusi nagu teadusinstituudid ja teadusuuringutega tegelevad haiglad. Hoolimata eri õiguslikest vormidest ja struktuuridest on eri liikmesriikide teadusorganisatsioonidele üldiselt omane, et need toimivad kas mittetulunduslikul alusel või täidavad riigi poolt tunnustatud avaliku huvi ülesandeid. Selline avaliku huvi ülesanne võib kajastuda näiteks riiklikus rahastamises, liikmesriigi õigusnormides või hankelepingutes. Käesoleva direktiivi kohaldamisel ei tohiks teadusorganisatsioonideks seevastu pidada organisatsioone, mille üle äriühingutel on otsustav mõju, võimaldades neil teostada kontrolli struktuurilistes olukordades, näiteks aktsionäride või liikmete kaudu, mis võib põhjustada eelisjuurdepääsu teadustöö tulemustele.
- (13) Kultuuripärandiasutusi tuleks mõista nii, et need hõlmavad avalikke raamatukogusid ja muuseume, olenemata sellest, mis liiki teoseid ja muud materjali nad oma püsikogudes hoiavad, samuti arhiive ning filmi- või audiopärandi säilitamisega tegelevaid asutusi. Need peaksid muu hulgas hõlmama rahvusraamatukogusid ja rahvusarhiive ning samuti haridusasutuste, teadusorganisatsioonide ja avaliku sektori ringhäälinguorganisatsioonide arhiive ja üldsusele ligipääsetavaid raamatukogusid.

- (14) Teadusorganisatsioonide ja kultuuripärandiasutuste, sealhulgas nendega seotud isikute suhtes peaks kehtima teksti- ja andmekaeve erand seoses sisuga, millele neil on seaduslik juurdepääs. Seaduslikku juurdepääsu tuleks mõista nii, et see hõlmab juurdepääsu sisule avatud juurdepääsu poliitika või õiguste omajate ja teadusorganisatsioonide või kultuuripärandiasutuste vaheliste lepinguliste kokkulepete alusel, nagu abonemendid, või muudel seaduslikel viisidel. Näiteks teadusorganisatsioonide või kultuuripärandiasutuste abonementide puhul tuleks eeldada, et nendega seotud isikutel, kellele asjaomane abonement laieneb, on seaduslik juurdepääs. Seaduslik juurdepääs peaks samuti hõlmama juurdepääsu sisule, mis on veebis tasuta kättesaadav.
- (15) Teadusorganisatsioonidel ja kultuuripärandiasutustel võib teatavatel juhtudel, näiteks teadusuuringute tulemuste hilisemaks kontrollimiseks, olla vaja säilitada erandi alusel tehtud koopiat teksti- ja andmekaeveks. Sellisel juhul tuleks koopiaid säilitada turvalises keskkonnas. Liikmesriigid peaksid saama riigi tasandil ja pärast arutelusid asjaomaste sidusrühmadega otsustada koopiade säilitamise täiendava konkreetse korra üle, sealhulgas määrata kõnealuste koopiade säilitamiseks usaldusväärseid organeid. Et mitte põhjendamatult piirata erandi kohaldamist, peaks selline kord olema proportsionaalne ja piirduma sellega, mis on vajalik koopiade turvaliseks säilitamiseks ja omavolilise kasutamise ärahoidmiseks. Direktiivi 2001/29/EÜ artikli 5 lõike 3 punktis a sätestatud erand või piirang peaks endiselt asjakohasel juhul hõlmama kasutust teadusuuringute (v.a teksti- ja andmekaeve), näiteks teaduslike vastastikuste eksperdihindamiste ja ühisuuringute eesmärgil.
- (16) Pidades silmas juurdepääsutaotluste ning teoste ja muu materjali allalaadimiste potentsiaalselt suurt arvu, peaks õiguste omajatel olema lubatud võtta meetmeid, kui on olemas risk, et nende süsteemide või andmebaaside turvalisus ja terviklikkus võib sattuda ohtu. Selliseid meetmeid võib võtta näiteks eesmärgiga tagada, et nende andmetele pääsevad juurde üksnes nende seaduslikku juurdepääsu omavad isikud, muu hulgas IP-aadressi kinnitamise või kasutaja autentimise kaudu. Kõnealused meetmed peaksid olema kaasnevate riskidega proportsionaalsed ega tohiks ületada seda, mis on vajalik, et tagada süsteemi turvalisus ja terviklikkus, ning need ei tohiks takistada erandi tõhusat kohaldamist.
- (17) Arvestades erandi olemust ja ulatust – olles piiratud teadusuuringutega tegelevate üksustega –, peaks asjaomase erandi tõttu õiguste omajatele põhjustatud võimalik kahju olema minimaalne. Seetõttu ei peaks liikmesriigid nägema ette õiguste omajatele hüvitise maksmist seoses kasutusega käesoleva direktiiviga kehtestatavate teksti- ja andmekaeve erandite alusel.
- (18) Lisaks nende tähtsusele teadusuuringute seisukohast kasutavad teksti- ja andmekaeve meetodeid laialdaselt nii era- kui ka avaliku sektori asutused, et analüüsida suuri andmehulki erinevates eluvaldkondades ja eri eesmärkidel, sealhulgas valitsemissektori teenuste puhul, keerukate äriotsuste tegemisel ja uute rakenduste või tehnoloogiate arendamisel. Õiguste omajatele peaks jääma võimalus litsentsida oma selliste teoste ja muu materjali kasutamist, mis ei kuulu käesolevas direktiivis teksti- ja andmekaevele sätestatud kohustusliku erandi ega direktiivis 2001/29/EÜ sätestatud erandite ja piirangute kohaldamisalasse. Samal ajal tuleks arvesse võtta asjaolu, et teksti- ja andmekaeve kasutajad võivad seista silmitsi õiguskindlusetusega selle suhtes, kas teksti- ja andmekaeve eesmärgil võib teha reproduksioone ja väljavõtteid teostest ja muust materjalist, millele neil on seaduslik juurdepääs, eelkõige juhul, kui tehnilise protsessi jaoks tehtud reproduksioonid või väljavõtted ei pruugi vastata direktiivi 2001/29/EÜ artikli 5 lõikes 1 sätestatud ajutise reprodutseerimise suhtes kehtiva erandi kõigile tingimustele. Selleks et tagada sellistel juhtudel suurem õiguskindlus ja soodustada innovatsiooni ka erasektoris, tuleks käesoleva direktiiviga ette näha teksti- ja andmekaeve eesmärgil teostest või muust materjalist tehtud reproduksioonide ja väljavõtte suhtes teatavatel tingimustel kohaldatav erand või piirang ning lubada säilitada tehtud koopiaid teksti- ja andmekaeve eesmärkidel nii kaua kui vaja.

Seda erandit või piirangut tuleks kohaldada üksnes juhul, kui kasusaaja pääseb teosele või muule materjalile juurde seaduslikult, sealhulgas siis, kui see on tehtud üldsusele veebis kättesaadavaks ja kui õiguste omajad ei ole kaitsnud asjakohasel viisil õigusi teha reproduksioone ja väljavõtteid teksti- ja andmekaeve eesmärgil. Üldsusele veebis kättesaadavaks tehtud sisu puhul tuleks pidada õiguste kaitsmist asjakohaseks üksnes masinloetavate

vahendite, sealhulgas metaandmete ning veebisaidi või teenuse tingimuste abil. Teksti- ja andmekaeve eesmärgil õiguste kaitsmine ei tohiks mõjutada teisi kasutusviise. Muudel juhtudel võib olla asjakohane kaitsta õigusi muul viisil, näiteks lepinguliste kokkulepete või ühepoolse deklaratsiooniga. Õiguste omajatel peaks olema võimalik võtta meetmeid, et tagada nende poolt kaitstavate õiguste järgimine. Kõnealune erand või piirang ei tohiks mõjutada teadustöö eesmärgil teksti- ja andmekaeve suhtes käesolevas direktiivis sätestatud kohustuslikku erandit ega direktiivi 2001/29/EÜ artikli 5 lõikes 1 ette nähtud ajutise reprodutseerimise suhtes kehtivat erandit.

- (19) Direktiivi 2001/29/EÜ artikli 5 lõike 3 punkt a võimaldab liikmesriikidel kehtestada erandi õigustest teoseid või muud materjali reprodutseerida, üldsusele edastada ja teha üldsusele kättesaadavaks nii, et isik pääseb neile ligi enda valitud kohas ja ajal üksnes illustreeriva materjalina kasutamiseks õppetöös, või neid õigusi piirata. Lisaks on direktiivi 96/9/EÜ artikli 6 lõike 2 punktis b ja artikli 9 punktis b lubatud kasutada andmebaase väljavõtete tegemiseks nende sisu olulisest osast, kui seda kasutatakse õppetöös illustreeriva materjalina. On ebaselge, kuidas tuleks kõnealuseid erandeid ja piiranguid kasutada digikeskkonnas. Lisaks puudub selgus, kas neid erandeid ja piiranguid kohaldatakse olukordades, kui õpe toimub veebis ja distantilt. Lisaks ei ole olemasolevas õigusraamistikus käsitletud piiriülest mõju. Selline olukord võib pärssida digitaalselt toetatavat õppetööd ja kaugõpet. Seepärast on vaja kehtestada uus kohustuslik erand või piirang tagamaks, et haridusasutustel oleks täielik õiguskindlus olukordades, kus digiõppe käigus kasutatakse teoseid või muud materjali, sealhulgas interneti kaudu ja piiriülelt.
- (20) Kuigi kaugõppe ja piiriülese hariduse programme töötatakse enamasti välja kõrghariduse tasandil, kasutatakse digitaalseid vahendeid ja ressursse üha enam hariduse kõigil tasanditel, et eelkõige parandada ja täiendada õpikogemust. Käesoleva direktiiviga kehtestatavast erandist või piirangust peaksid kasu saada kõik liikmesriigi tunnustatud haridusasutused, sealhulgas nii alg-, kesk-, kutse- kui ka kõrghariduse tasandil. Seda tuleks kohaldada üksnes sellises ulatuses, mil kasutamine on põhjendatud konkreetse õppetöö mittekaubandusliku eesmärgiga. Haridusasutuse organisatsiooniline struktuur või rahastamisvahendid ei peaks olema tegevuse mittekaubandusliku iseloomu kindlakstegemisel otsustavad.
- (21) Käesolevas direktiivis sätestatud erandit või piirangut või õppetöös üksnes illustreerimise eesmärgil kasutamist tuleks mõista nii, et see hõlmab teoste või muu materjali digitaalset kasutamist, et toetada, rikastada või täiendada õpetamist, sealhulgas õpitegevusi. Erandi või piirangu alusel lubatud tarkvara levitamine peaks olema piiratud tarkvara digitaalse edastamisega. Enamikul juhtudel tähendaks illustreerimise mõiste seega üksnes teoste osade või väljavõtete kasutamist, mis ei tohiks asendada peamiselt haridusturgudele mõeldud materjalide ostmist. Erandi või piirangu rakendamisel peaks liikmesriikidele jääma õigus teoste või muu materjali eri liikide puhul tasakaalustatult täpsustada, kui suurt osa teosest või muust materjalist võib kasutada õppetöös üksnes illustreerimise eesmärgil. Erandi või piirangu alusel lubatud kasutamist tuleks mõista nii, et see hõlmab puuetega isikute konkreetseid ligipääsuvajadusi seoses teoste kasutamisega õppetöös illustreeriva materjalina.
- (22) Teoste või muu materjali kasutamine erandi või piirangu alusel õppetöös üksnes illustreerimise eesmärgil peaks aset leidma haridusasutuste vastutusel toimuva õppetöö raames, sealhulgas eksamite või sellise õppetöö ajal, mis toimub väljaspool haridusasutuse ruume, näiteks muuseumis, raamatukogus või muus kultuuripärandiasutuses, ning peaks piirduma sellega, mis on selliseks õppetööks vajalik. Erand või piirang peaks hõlmama teoste või muu materjali kasutamist klassis või muudes kohtades digivahendite, näiteks elektrooniliste tahvlite või internetiühendust võimaldavate digiseadmete abil, aga ka kasutamist distantilt turvalises elektroonilises keskkonnas, näiteks e-õppe kursuste või vastavat kursust täiendavale õpetamismaterjalile juurdepääsu raames. Turvalise elektroonilise keskkonna all tuleks mõista digitaalset õpetamis- ja õpikeskkonda, millele pääsevad juurde üksnes haridusasutuse õppepersonal ning õppeprogrammis osalevad õpilased või üliõpilased, eelkõige asjakohaste autentimismenetluste abil, mille hulka kuulub salasõnal põhinev autentimine.

- (23) Teoste ja muu materjali haridusliku kasutamise hõlbustamiseks kehtib mitmes liikmesriigis erinev kord, mis põhineb direktiivis 2001/29/EÜ sätestatud erandi või piirangu rakendamisel või litsentsilepingutel, mis hõlmavad muid kasutusviise. Selline kord on tavaliselt välja töötatud, võttes arvesse haridusasutuste vajadusi ning erinevaid haridustasandeid. Arvestades, et on hädavajalik ühtlustada uue kohustusliku erandi või piirangu kohaldamisala seoses digitaalse kasutuse ja piiriülese õppetööga, võivad rakendamise üksikasjad liikmesriigiti erineda, kui need ei takista erandi või piirangu tõhusat kohaldamist ega piiriülest kasutust. Näiteks peaks liikmesriikidele jääma õigus nõuda, et teoste või muu materjali kasutamisel järgitaks autorite ja esitajate isiklikke õigusi. See peaks võimaldama liikmesriikidel lähtuda olemasolevast riigi tasandil kokku lepitud korrast. Eelkõige võivad liikmesriigid otsustada erandi või piirangu kohaldamisel täielikult või osaliselt lähtuda asjakohaste litsentside kättesaadavusest, mis hõlmavad vähemalt samasugust kasutust, mis on lubatud erandi või piirangu alusel. Liikmesriigid peaksid tagama, et kui litsentsid hõlmavad erandi või piirangu alusel lubatud kasutust üksnes osaliselt, kohaldatakse kõikide muude kasutusviiside suhtes erandit või piirangut.

Liikmesriigid võiksid sellist korda kasutada näiteks selleks, et anda eelis nende materjalide litsentsidele, mis on mõeldud peamiselt haridusturu või noodilehtede jaoks. Välistamaks, et võimalus muuta erandi kohaldamine sõltuvaks litsentside kättesaadavusest tekitab haridusasutustele õiguskonfliktid või halduskoormust, peaksid selle lähenemisviisi valinud liikmesriigid võtma konkreetseid meetmeid, tagamaks, et litsentsimissüsteemid, mis võimaldavad teoste või muu materjali digitaalset kasutamist õppetöös illustreeriva materjalina, on kergesti kättesaadavad ning et haridusasutused on teadlikud sellistest litsentsimissüsteemidest. Sellised litsentsimissüsteemid peaksid vastama haridusasutuste vajadustele. Samuti võiks välja töötada teabevahendid, mille eesmärk on tagada olemasolevate litsentsimissüsteemide nähtavus. Litsentsimissüsteemid võiksid põhineda näiteks kollektiivsel litsentsimisel või laiendatud kollektiivsel litsentsimisel, et haridusasutused ei peaks iga õiguste omajaga eraldi läbirääkimisi pidama. Õiguskindluse tagamiseks peaksid liikmesriigid täpsustama, millistel tingimustel võib haridusasutus kasutada kaitstud teoseid või muud materjali erandi alusel ning millal ta peab järgima litsentsimissüsteemi.

- (24) Liikmesriikidele peaks jääma õigus näha ette, et õiguste omajad saavad õiglase hüvitise oma teoste või muu materjali digitaalse kasutamise eest käesolevas direktiivis sätestatud erandi või piirangu alusel, mis käsitleb kasutamist õppetöös illustreerimise eesmärgil. Õiglase hüvitise suuruse kindlaksmääramisel tuleks muu hulgas arvesse võtta liikmesriikide haridusalaseid eesmärke ja õiguste omajatele tekitatavat kahju. Liikmesriigid, kes otsustavad näha ette õiglase hüvitise, peaksid soodustama selliste süsteemide kasutamist, mis ei tekita haridusasutustele halduskoormust.
- (25) Kultuuripärandiasutused tegelevad oma kogude säilitamisega tulevaste põlvete jaoks. Kultuuripärandiasutuse kogudes oleva teose või muu materjali säilitamiseks võib olla vaja seda reprodutseerida ning selleks on tarvis asjaomaste õiguste omajate luba. Digitehnoloogia pakub uusi võimalusi nendes kogudes oleva kultuuripärandi säilitamiseks, kuid see toob kaasa ka uusi probleeme. Nende uute probleemide tõttu on vaja kohandada kehtivat õigusraamistikku, nähes ette kohustusliku erandi reprodutseerimisõigusest, et võimaldada sellistel asutustel teha säilitamistoiminguid.
- (26) Liikmesriikide kasutatavad erinevad lähenemisviisid kultuuripärandiasutuste poolt säilitamise eesmärgil tehtavatele reprodutseerimistoimingutele takistavad kõnealuste asutuste piiriülest koostööd, nende kasutatavate säilitamisviiside jagamist ning piiriüleste säilitamisvõrgustike loomist siseturul, tuues kaasa ressursside ebatõhusa kasutamise. See võib avaldada kultuuripärandi säilitamisele negatiivset mõju.
- (27) Seepärast peaksid liikmesriigid nägema ette erandi, mis võimaldab kultuuripärandiasutustel oma püsikogudes olevate teoste ja muu materjali reprodutseerimist nende säilitamise eesmärgil, näiteks et tegeleda tehnoloogia iganemisest või originaalteose kahjustumisest tulenevate probleemidega või teoseid ja muud materjali kindlustada. Selline erand peaks võimaldama vajaliku arvu koopiade valmistamist asjakohase säilitamisvahendi, -viisi või -tehnoloogia abil ning mis tahes vormis või andmekandjal, teose või muu materjali mis tahes eluhetkel ning ulatuses, mis on säilitamise eesmärgil vajalik. Kultuuripärandiasutused peaksid muudel eesmärkidel kui nende

püsigogudes olevate teoste ja muu materjali säilitamiseks tehtavaid reprodutseerimistoiminguid tegema jätkuvalt õiguste omajate loal, välja arvatud juhul, kui see on lubatud liidu õiguses sätestatud muude erandite või piirangutega.

- (28) Kultuuripärandiasutustel ei pruugi olla tehnilisi vahendeid või oskusi, et teha ise oma kogude säilitamiseks vajalikke toiminguid, eelkõige digikeskkonnas, ning seetõttu võivad nad sel eesmärgil küsida abi teistelt kultuuriasutustelt ja kolmandatelt isikutelt. Käesolevas direktiivis säilitamise eesmärgil sätestatud erandi alusel peaks kultuuripärandiasutustel olema seega õigus tugineda koopiade valmistamisel nende nimel ja vastutusel tegutsevatele kolmandatele isikutele, sealhulgas neile, kes asuvad teistes liikmesriikides.
- (29) Käesoleva direktiivi kohaldamisel tuleks teoseid ja muud materjali pidada kultuuripärandiasutuse püsi kollektsiooni kuuluvaks, kui see asutus omab või püsivalt hoiustab nimetatud teoste või muu materjali koopiaid, näiteks omandi ülemineku või litsentsilepingute, seaduslike hoiustamiskohustuste või püsiva säilitamiskokkuleppe tulemusena.
- (30) Kultuuripärandiasutustel peaks olema selge raamistik selliste teoste või muu materjali digiteerimiseks ja levitamiseks, sealhulgas piiriülelt, mis ei ole käesoleva direktiivi tähenduses enam kaubanduskäibes. Nende kogude eripära, mis koosnevad teostest ja muust materjalist, mis ei ole enam kaubanduskäibes, koos massiliste digiteerimisprojektidega, tähendab seda, et iga õiguste omaja eelneva loa saamine võib olla väga keeruline. See võib tuleneda näiteks teoste või muu materjali vanusest, nende piiratud kaubanduslikust väärtusest või asjaolust, et need ei olnud kunagi ette nähtud kasutamiseks kaubanduslikul eesmärgil või neid ei ole kunagi kasutatud kaubanduslikul eesmärgil. Seepärast on vaja ette näha meetmed, millega hõlbustatakse kultuuripärandiasutuste püsigogudes olevate selliste teoste ja muu materjali teatavat kasutust, mis ei ole enam kaubanduskäibes.
- (31) Kõikide liikmesriikide õiguses peaks olema sätestatud kord, mis võimaldab asjaomastel ja piisavalt representatiivsetel kollektiivse esindamise organisatsioonidel väljastada kultuuripärandiasutustele selliste teoste ja muu materjali teatava kasutuse litsentse, mis ei ole enam kaubanduskäibes, ning mida kohaldatakse ka selliste õiguste omajate õiguste suhtes, kes ei ole seoses sellega volitanud representatiivset kollektiivse esindamise organisatsiooni. Käesoleva direktiivi kohaselt peaks saama litsentsidega hõlmata kõiki liikmesriike.
- (32) Käesoleva direktiiviga kehtestatavad sätted selliste teoste või muu materjali kollektiivse litsentsimise kohta, mis ei ole enam kaubanduskäibes, ei pruugi pakkuda lahendust kõigile juhtudele, mil kultuuripärandiasutustel on raskusi nende teoste ja muu materjali kasutamiseks õiguste omajate vajalike lubade saamisel. Nii võib näiteks tegu olla juhul, kui teatavat liiki teoste või muu materjali puhul puudub õiguste kollektiivse teostamise tava või kui asjaomane kollektiivse esindamise organisatsioon ei ole asjaomaste õiguste omajate ja õiguste kategooria suhtes piisavalt representatiivne. Sellistel erijuhtudel peaks kultuuripärandiasutustel olema võimalik teha nende püsi kollektsioonis olevad teosed ja muu materjal, mis ei ole enam kaubanduskäibes, kõigis liikmesriikides autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste ühtlustatud erandi või piirangu alusel veebis kättesaadavaks. On oluline, et kasutamine kõnealuse erandi või piirangu alusel toimuks üksnes siis, kui on täidetud teatavad tingimused, eelkõige seoses litsentsimislahenduste kättesaadavusega. Kokkuleppe puudumist litsentsitingimustes ei tohiks tõlgendada litsentsimislahenduste kättesaadavuse puudumisena.
- (33) Käesoleva direktiiviga ette nähtud raamistikus peaks liikmesriikidel olema võimalik valida konkreetset tüüpi litsentsimiskord, nagu laiendatud kollektiivne litsentsimine või esindatuse eeldus, mille nad kehtestavad selliste teoste või muu materjali, mis ei ole enam kaubanduskäibes, kasutamiseks kultuuripärandiasutuste poolt kooskõlas oma õiguslike traditsioonide, tavade või olukorraga. Liikmesriikidel peaks olema võimalik otsustada, millistel tingimustel on kollektiivse esindamise organisatsioon piisavalt representatiivne, kui see otsustus põhineb märkimisväärsel hulgal asjaomast liiki teoste või muu materjali õiguste omajatel, kes on andnud volituse seda liiki

kasutuse litsentsimiseks. Liikmesriikidel peaks olema õigus kehtestada erinorme juhuks, kui rohkem kui üks kollektiivse esindamise organisatsioon esindab asjaomaseid teoseid või muud materjali, nõudes näiteks ühislitsentse või asjaomaste organisatsioonide vahelist kokkulepet.

- (34) Sellise litsentsimiskorra jaoks on vaja ranget ja hästi toimivat õiguste kollektiivse teostamise süsteemi. Direktiiv 2014/26/EL näeb ette kõnealuse süsteemi ja selle, et kõnealune süsteem hõlmab eelkõige reegleid hea valitsemistava, läbipaistvuse ja aruandluse, samuti korrapärase, hoolika ja täpse saadaoleva summa maksmise kohta igale õiguste omajale.
- (35) Asjakohased kaitsemeetmed peaksid olema kättesaadavad kõigile õiguste omajatele, kellel peaks olema võimalus välistada litsentsimiskorra ja käesoleva direktiiviga sellistele teostele või muule materjalile, mis ei ole enam kaubanduskäibes, kehtestatud erandi või piirangu kohaldamine kõigi oma teoste või muude materjalide suhtes või seoses kõigi litsentside või kõigi erandi või piirangu kohaste kasutusviisidega, või teatavate teoste või muu materjali suhtes või seoses teatavate litsentside või erandi või piirangu kohaste kasutusviisidega, mis tahes ajal enne litsentsi andmist või litsentsi kestuse jooksul või mis tahes ajal enne erandi või piirangu alusel toimuvat kasutamist või selle jooksul. Kõnealust litsentsimiskorda reguleerivad tingimused ei tohiks mõjutada korra praktilist tähtsust kultuuripärandiasutustele. On oluline, et kui õiguste omaja välistab sellise litsentsimiskorra või sellise erandi või piirangu kohaldamise ühe või mitme teose või muu materjali suhtes, lõpetataks igasugune pooleliolev kasutamine mõistliku aja jooksul ning et juhul, kui see toimub kollektiivse litsentsi alusel, lõpetaks kollektiivse esindamise organisatsioon pärast tema teavitamist asjaomaseid kasutusviise hõlmavate litsentside väljastamise. Selline välistamine õiguste omajate poolt ei tohiks mõjutada nende õigust saada tasu teose või muu materjali tegeliku kasutamise eest litsentsi alusel.
- (36) Käesolev direktiiv ei mõjuta liikmesriikide õigust määrata kindlaks seda, kellele langeb vastutus litsentsimise ja teoste või muu materjali, mis ei ole enam kaubanduskäibes, ning nende kasutamise vastavuse eest käesolevas direktiivis sätestatud tingimustele ning selle eest, et pooled täidaksid kõnealuste litsentside tingimusi.
- (37) Arvestades kultuuripärandiasutuste kogudes olevate teoste ja muu materjali mitmekesisust, on oluline, et käesoleva direktiiviga ette nähtud litsentsimiskord ja erand või piirang oleks kättesaadav ja praktikas kasutatav eri liiki teoste ja muu materjali puhul, sealhulgas fotod, tarkvara, fonogrammid, audiovisuaalteosed ja ainulaadsed kunstiteosed, sealhulgas juhul, kui need ei ole kunagi olnud kaubanduses kättesaadavad. Teosed, mis ei ole kunagi olnud kaubanduskäibes, võivad hõlmata plakateid, teabelehti, rindelehti või audiovisuaalseid amatööreoseid, kuid ka avaldamata teoseid või muud materjali, ilma et see mõjutaks muid kohaldatavaid õiguslikke piiranguid, näiteks isiklike õigusi käsitlevaid liikmesriigi norme. Kui teos või muu materjal on kättesaadav ükskõik millises oma eri versioonis, näiteks kirjandusteoste uued väljaanded ja kinematograafiateoste alternatiivlõigud, või ükskõik millises oma eri avaldumisvormis, näiteks sama teose digitaalsed ja trükitud vormid, ei tohiks seda teost või muud materjali pidada teoseks või muuks materjaliks, mis ei ole enam kaubanduskäibes. Seevastu ei tohiks kohanduste, sealhulgas kirjandusteose muude keeleversioonide või audiovisuaalsete kohanduste kaubanduslik kättesaadavus välistada seda, et teost või muud materjali peetakse konkreetsetes keeles teoseks või muuks materjaliks, mis ei ole enam kaubanduskäibes. Selleks et kajastada teoste ja muu materjali eri liikide eripära seoses avaldamise ja levitamise viisidega ning hõlbustada litsentsimiskorra kasutamist, võib olla vajalik kehtestada litsentsimiskorra praktilise kohaldamise konkreetset nõudeid ja menetlused, näiteks ajavahemik, mis peab olema möödunud alates teose või muu materjali esmakordsest kaubanduses kättesaadavaks tegemisest. On asjakohane, et liikmesriigid konsulteerivad konkreetsete nõuete ja menetluste kehtestamisel õiguste omajate, kultuuripärandiasutuste ja kollektiivse esindamise organisatsioonidega.
- (38) Selle kindlaks tegemisel, kas teos või muu materjal ei ole enam kaubanduskäibes, tuleks teha mõistlikke jõupingutusi, et hinnata nende kättesaadavust üldsusele tavapäraste kaubanduskanalite kaudu, võttes arvesse konkreetse teose või muu materjali või teatavate teoste või muu materjali kogumi eripära. Liikmesriikidel peaks olema õigus määrata kindlaks, kellele langeb mõistlike jõupingutuste tegemise kohustus. Mõistlikke jõupingutusi ei oleks vaja aja jooksul korrata, kuid arvesse tuleks võtta ka kõiki kergesti kättesaadavaid tõendeid teoste või muu materjali eelseisva kättesaadavuse kohta tavapäraste kaubanduskanalite kaudu. Teose kaupa hindamist tuleks nõuda üksnes juhul, kui seda peetakse mõistlikuks, pidades silmas asjakohase teabe kättesaadavust, kaubandusliku kättesaadavuse tõenäosust ja eeldatavat tehingukulu. Teose või muu materjali kättesaadavuse kontrollimine peaks

tavaliselt toimuma kultuuripärandiasutuse asukohaliikmesriigis, välja arvatud juhul, kui piiriülest kontrollimist peetakse mõistlikuks, näiteks kui on olemas kergesti kättesaadav teave, et kirjandusteos avaldati konkreetses keeleversioonis esimest korda mõnes teises liikmesriigis. Paljudel juhtudel võiks kasutada proportsionaalset korda, näiteks valimikontrolli, et teha kindlaks, kas teoste või muu materjali kogum ei ole enam kaubanduskäibes. Teose või muu materjali piiratud kättesaadavust, näiteks selle kättesaadavust kasutatud kaupu müüvates kauplustes või teoreetilist võimalust saada teose või muu materjali litsents, ei tohiks pidada tavapäraste kaubanduskanalite kaudu üldsusele kättesaadavuseks.

- (39) Rahvusvahelise viisakuse põhimõttest lähtudes ei tohiks teoste või muu materjali, mis ei ole kaubanduskäibes, digiteerimise ja levitamise litsentsimiskorda ning käesolevas direktiivis sätestatud erandit või piirangut kohaldada selliste teoste või muu materjali kogumite suhtes, mis ei ole enam kaubanduskäibes, kui on kättesaadavad tõendid, mille alusel eeldada, et need koosnevad valdavalt kolmandate riikide teostest või muust materjalist, välja arvatud juhul, kui asjaomane kollektiivse esindamise organisatsioon on vastava kolmanda riigi puhul piisavalt representatiivne, näiteks esinduslepingu kaudu. See hinnang võib põhineda tõenditel, mis on kättesaadavad pärast seda, kui on tehtud mõistlikke jõupingutusi, et määrata kindlaks, kas teosed või muu materjali ei ole enam kaubanduskäibes, ilma et oleks vaja otsida täiendavaid tõendeid. Selliste teoste või muu materjali päritolu hindamist teose kaupa, mis ei ole enam kaubanduskäibes, tuleks nõuda vaid niivõrd, kuivõrd see on vajalik ka mõistlike jõupingutuste tegemiseks, et teha kindlaks, kas nad on kaubanduses kättesaadavad.
- (40) Lepinguosalistest kultuuripärandiasutustele ja kollektiivse esindamise organisatsioonidele peaks jääma õigus leppida kokku litsentsi territoriaalses kohaldamisalas, sealhulgas võimaluses hõlmata kõiki liikmesriike, ning litsentsitasus ja lubatud kasutusviisides. Litsentsiga hõlmatud kasutusviiside eesmärk ei tohiks olla kasumi teenimine, kaasa arvatud juhul, kui kultuuripärandiasutus jagab koopiaid, näiteks näituse reklaammaterjalina. Samal ajal ei tohiks, arvestades et kultuuripärandiasutuste kogude digiteerimine võib nõuda märkimisväärsed investeeringuid, käesoleva direktiiviga ette nähtud korra kohaselt antavad litsentsid takistada kultuuripärandiasutustel katta litsentsiga hõlmatud teoste või muu materjali digiteerimise ja levitamise kulusid.
- (41) Sobivalt tuleks levitada teavet, mis käsitleb teoste ja muu materjali, mis ei ole enam kaubanduskäibes, praegust ja tulevast kasutamist kultuuripärandiasutuste poolt käesoleva direktiivi alusel ning olemasolevat korda, mis võimaldab kõigil õiguste omajatel välistada litsentside või erandi või piirangu kasutamise nende teoste või muu materjali puhul, vastavalt vajadusele nii enne litsentsi andmist või erandi või piirangu alusel kasutamist kui ka selle jooksul. Selle teabe levitamine on eriti oluline, kui kasutamine toimub siseturul piiriüleselt. Seetõttu on asjakohane sätestada üldsusele ligipääsetava ühtse liidu veebiportaali loomine, et nimetatud teave oleks üldsusele kättesaadav mõistliku aja jooksul enne kasutamise toimumist. Portaal peaks õiguste omajatel lihtsustama litsentside, erandi ja piirangu kohaldamise välistamist nende teoste ja muu materjali suhtes. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 386/2012⁽¹⁾ on Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ametile määratud teatavad ülesanded ja tegevused, mida rahastatakse tema enda eelarvevahenditest ning mille eesmärk on hõlbustada ja toetada liikmesriikide ametiasutuste, erasektori ja liidu institutsioonide tegevust intellektuaalomandiõiguste rikkumiste vastases võitluses, sealhulgas rikkumiste ärahoidmises. Seetõttu on asjakohane panna kõnealusele ametile ülesandeks tegeleda sellist teavet pakkuva portaali loomise ja haldamisega.

Lisaks portaali kaudu teabe kättesaadavaks tegemisele võib juhtumipõhiselt olla vaja võtta täiendavaid asjakohaseid teavitamismeetmeid, et parandada asjaomaste õiguste omajate teadlikkust, näiteks kasutades laima üldsuseni jõudmiseks täiendavaid sidekanaleid. Täiendavate teavitamismeetmete vajalikkus, laad ja geograafiline ulatus peaks sõltuma selliste teoste või muu materjali eripärast, mis ei ole enam kaubanduskäibes, litsentside tingimustest või erandi või piirangu alusel toimuva kasutamise liigist ning liikmesriikides kehtivatest tavadest. Teavitamismeetmed peaksid toimima nii, et iga õiguste omajat ei ole vaja eraldi teavitada.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. aprilli 2012. aasta määrus (EL) nr 386/2012, millega antakse Siseturu Ühtlustamise Ametile (kaubamärgid ja tööstusdisainilahendused) intellektuaalomandi õiguskaitsega seotud ülesannete täitmine, sealhulgas avaliku ja erasektori esindajatest koosneva intellektuaalomandiga seotud õigusrikkumiste Euroopa vaatluskeskuse moodustamine (ELT L 129, 16.5.2012, lk 1).

- (42) Liikmesriigid peaksid soodustama sektoripõhist sidusrühmade dialoogi, et tagada selliste teoste või muu materjali jaoks, mis ei ole enam kaubanduskäibes, käesoleva direktiiviga kehtestatud litsentsimiskorra asjakohasus ja nõuetekohane toimimine, õiguste omajate piisav kaitse, litsentside nõuetekohane avaldamine ning õiguskindlus seoses kollektiivse esindamise organisatsioonide representatiivsusega ja teoste kategoriseerimisega.
- (43) Käesolevas direktiivis sätestatud meetmed, mille eesmärk on soodustada kultuuripärandiasutuste püskigudes olevate teoste või muu materjali, mis ei ole enam kaubanduskäibes, õiguste kollektiivset litsentsimist, ei tohiks piirata selliste teoste või muu materjali kasutamist liidu õiguses sätestatud erandite või piitangute alusel või muude laiendatud mõjuga litsentside alusel, kui asjaomane litsentsimine ei põhine asjaolul, et hõlmatud teos või muu materjal ei ole enam kaubanduskäibes. Need meetmed ei tohiks piirata ka riigisisese korra kohaldamist, mis on loodud selliste teoste või muu materjali kasutamiseks, mis ei ole enam kaubanduskäibes, kollektiivse esindamise organisatsiooni ja kasutajate (välja arvatud kultuuripärandiasutused) vaheliste litsentside alusel.
- (44) Laiendatud ulatusega kollektiivse litsentsimise kord võimaldab kollektiivse esindamise organisatsioonil pakkuda kollektiivse litsentsimise organina litsentse õiguste omajate nimel, olenemata sellest, kas nad on organisatsiooni selleks volitanud. Sellisele korrale tuginevad süsteemid, nagu laiendatud kollektiivne litsentsimine, õiguslikud volitused või esindatuse eeldus, on mitmes liikmesriigis juurdunud tava, mida võib rakendada eri valdkondades. Kõigi osaliste jaoks toimiv autoriõiguse raamistik eeldab, et teoste või muu materjali litsentsimiseks on olemas proportsionaalne õiguslik kord. Seepärast peaksid liikmesriigid saama tugineda lahendustele, mis võimaldavad kollektiivse esindamise organisatsioonidel pakkuda litsentse, mis hõlmavad teatavate kasutusviiside puhul potentsiaalselt suurt hulka teoseid või muud materjali, ning jagada neist litsentsidest saadud tulu õiguste omajatele vastavalt direktiivile 2014/26/EL.
- (45) Tingituna mõne kasutusviisi laadist – lisaks suurele hulgale teostele või muule materjalile, mis tavaliselt on hõlmatud – on iga üksiku õiguste omaja õiguste omandamise ja tasu maksmise tehingukulud ülemäära kõrged. Seetõttu on ilma tõhusa kollektiivse litsentsimise korrata ebatõenäoline, et tehtaks kõik tehingud, mis on kõnealustes valdkondades asjaomaste teoste või muu materjali kasutamise võimaldamiseks vajalikud. Laiendatud kollektiivne litsentsimine kollektiivse esindamise organisatsioonide poolt või mõni muu sarnane kord võib võimaldada sõlmida lepinguid nendes valdkondades, kus õiguste omajate loal põhinev kollektiivne litsentsimine ei paku ammendavat lahendust, mis hõlmaks kõiki kasutatavaid teoseid ja muud materjali. Selline kord täiendaks õiguste omajate individuaalsete lubade alusel toimuvat õiguste kollektiivset teostamist, tagades teataval juhtudel kasutajatele täieliku õiguskindluse. Samal ajal annab see õiguste omajatele võimaluse saada kasu oma teoste seaduslikust kasutamisest.
- (46) Kuna digiajastul on suutlikkus pakkuda paindlikke litsentsimisüsteeme üha olulisem ning selliseid süsteeme kasutatakse järjest rohkem, peaksid liikmesriigid saama kehtestada litsentsimiskorra, mis võimaldab kollektiivse esindamise organisatsioonidel sõlmida vabatahtlikkuse alusel litsentsilepinguid, olenemata sellest, kas kõik õiguste omajad on organisatsiooni selleks volitanud. Liikmesriigid peaksid saama selliseid süsteeme säilitada ja juurutada kooskõlas oma riigisiseste traditsioonide või tavade või oma olukorraga, kui on tagatud käesolevas direktiivis sätestatud kaitsemeetmed ning täidetakse liidu õigust ja liidu rahvusvahelisi kohustusi. Need süsteemid kehtiksid üksnes asjaomase liikmesriigi territooriumil, kui liidu õiguses ei ole sätestatud teisiti. Liikmesriikidel peaks olema võimalik valida konkreetne kord, mis võimaldab teoste või muu materjali litsentse laiendada selliste õiguste omajate õigustele, kes ei ole litsentsilepingu sõlminud organisatsiooni volitanud, tingimusel et kord on kooskõlas liidu õigusega, sealhulgas direktiivis 2014/26/EL sätestatud nõuetega õiguste kollektiivse teostamise kohta. Eelkõige peaksid sellised süsteemid ühtlasi tagama, et direktiivi 2014/26/EL artiklit 7 kohaldataks nende õiguste omajate suhtes, kes ei ole litsentsilepingu sõlminud organisatsiooni liikmed. Selline kord võib hõlmata laiendatud kollektiivset litsentsimist, õiguslikke volitusi ning esindatuse eeldamist. Käesoleva direktiivi sätteid, mis käsitlevad kollektiivset litsentsimist, ei tohiks mõjutada liikmesriikide õigust kohaldada kohustuslikku õiguste kollektiivse teostamise korda või mõnda muud laiendatud ulatusega kollektiivse litsentsimise korda, näiteks nõukogu direktiivi 93/83/EMÜ⁽¹²⁾ artiklis 3 sätestatud korda.

⁽¹²⁾ Nõukogu 27. septembri 1993. aasta direktiiv 93/83/EMÜ teatavate satelliitlevile ja kaabli kaudu taasedastamisele kohaldatavaid autoriõigusi ja sellega kaasnevaid õigusi käsitlevate eeskirjade kooskõlastamise kohta (EÜT L 248, 6.10.1993, lk 15).

- (47) Oluline on, et laiendatud ulatusega litsentsimise korda kohaldataks üksnes selgelt määratletud kasutuseladel, kus individuaalne lubade hankimine õiguste omajatelt on tavaliselt sel määral koormav ja ebapraktiline, et muudab kasutuse olemusest või kasutatavate teoste või muu materjali liikidest tulenevalt ebatöenäoliseks nõutava litsentsimistehingu tegemise, st litsentsi, mis hõlmaks kõiki asjaomaseid õiguste omajaid. Selline kord peaks põhinema objektiivsetel, läbipaistvatel ja mittediskrimineerivatel kriteeriumidel, mida rakendatakse õiguste omajate, sealhulgas nende õiguste omajate kohtlemisel, kes ei ole kollektiivse esindamise organisatsiooni liikmed. Ainuüksi asjaolu, et mõjutatud õiguste omajad ei ole litsentsi taotleva kasutaja liikmesriigi kodanikud või elanikud või nende asukoht ei ole selles liikmesriigis, ei peaks iseenesest andma põhjust pidada õiguste omandamist ja tasu maksmist sedavõrd koormavaks ja ebapraktiliseks, et õigustada sellise korra kasutamist. Samuti on oluline, et litsentseeritud kasutus ei avaldaks negatiivset mõju õiguste majanduslikule väärtusele ega jäta õiguste omajaid ilma märkimisväärselt ärilisest kasust.
- (48) Liikmesriigid peaksid tagama kohased kaitsemeetmed, et kaitsta nende õiguste omajate seaduslikke huve, keda litsentsi pakkuv organisatsioon ei esinda, ning et neid kaitsemeetmeid kohaldataks mittediskrimineerival viisil. Konkreetset peaks organisatsioon korra laiendatud ulatuse põhjendamiseks olema õiguste omajate volituste alusel piisavalt representatiivne eri liiki teoste või muu materjali ning õiguste suhtes, mis on litsentsiga hõlmatud. Liikmesriigid peaksid kooskõlas direktiiviga 2014/26/EL kindlaks määrama nende organisatsioonide piisava representatiivsuse nõuded, võttes arvesse kollektiivse esindamise organisatsiooni teostatavate õiguste liiki, organisatsiooni võimet teostada õigusi tõhusalt, loovsektorit, kus organisatsioon tegutseb, ning seda, kas organisatsioon hõlmab märkimisväärselt hulka asjaomast liiki teoste või muu materjali omajaid, kes on andnud volituse seda liiki kasutuse litsentsimiseks. Et tagada õiguskindlus ja usaldus kordade suhtes, peaks liikmesriigid saama otsustada, kes on õiguslikult vastutavad litsentsilepinguga lubatud kasutusviiside eest. Kõigile õiguste omajatele, kelle teoseid kasutatakse litsentsi alusel, tuleks tagada võrdne kohtlemine, sealhulgas eelkõige seoses litsentsimist ja tasu jaotamist käsitleva teabe kättesaadavusega. Teavitamismeetmed peaksid olema mõjusad kogu litsentsi kehtivusaja jooksul, ilma et see paneks ebaproportsionaalset halduskoormust kasutajatele, kollektiivse esindamise organisatsioonidele või õiguste omajatele ning ilma et iga õiguste omajat oleks vaja eraldi teavitada.

Tagamaks, et õiguste omajad saaksid lihtsamini tagasi kontrolli oma teoste üle, ja et ära hoida nende teoste mis tahes kasutamist, mis kahjustaks nende huve, tuleb anda õiguste omajatele tegelik võimalus välistada litsentsimiskorra kohaldamine nende teoste või muu materjali suhtes mis tahes kasutuseks ning mis tahes teoste ja muu materjali jaoks või erikasutuseks ning teatud teoste ja muu materjali jaoks, sealhulgas enne litsentsi sõlmimist ja litsentsi kehtivusaja jooksul. Sellistel juhtudel tuleks iga pooleleiolev kasutamine mõistliku aja jooksul lõpetada. Selline välistamine õiguste omajate poolt ei tohiks mõjutada nende õigust saada tasu litsentseeritud teose või muu materjali tegeliku kasutamise eest. Liikmesriigid peaksid samuti saama otsustada, et õiguste omajate kaitsmiseks on kohane rakendada lisameetmeid. Sellised lisameetmed võivad hõlmata näiteks teabe vahetamise soodustamist kollektiivse esindamise organisatsioonide ja teiste huvitatud isikute vahel kogu liidus, et parandada teadlikkust litsentsimiskorrast, ja õiguste omajate võimalust välistada oma teosed või muu materjal sellisest korrast.

- (49) Liikmesriigid peaksid tagama, et laiendatud ulatusega kollektiivse litsentsimise korra tulemusena antud litsentside eesmärk ja ulatus ning võimalikud kasutusviisid oleksid õigusnormides alati täpselt ja selgelt määratletud, või kui aluseks olevad õigusnormid on üldist laadi, siis avalduksid sellistest üldistest õigusnormidest tulenevas litsentsimispraktikas või antud litsentsides. Sellise korra alusel litsentsi kasutamise võimalus peaks piirduma õiguste kollektiivse esindamise organisatsioonidega, mille suhtes kohaldatakse direktiivi 2014/26/EL rakendavaid liikmesriigi õigusnorme.
- (50) Arvestades liikmesriikide erinevaid traditsioone ja laiendatud ulatusega kollektiivse litsentsimise korraga seotud kogemusi ning nende kohaldatavust õiguste omajate suhtes sõltumata nende kodakondsusest või elukohaliikmesriigist, on oluline tagada liidu tasandil sellise korra praktilise toimimisega seoses läbipaistvus ja dialoog, sealhulgas õiguste omajate kaitsemeetmete tõhusus, sellise korra kasutatavus ning mõju õiguste omajatele, kes ei ole kollektiivse esindamise organisatsiooni liikmed või kes on teise liikmesriigi kodanikud või elanikud, ning mõju piiriülesele teenuste osutamisele, sealhulgas võimalik vajadus kehtestada õigusnormid, mis annaksid sellisele

korrale siseturul piiriülese mõju. Läbipaistvuse tagamiseks peaks komisjon korrapäraselt avaldama teavet käesoleva direktiivi kohaste kordade kasutamise kohta. Liikmesriigid, kes on sellise korra kasutusele võtnud, peaksid seega teavitama komisjoni oma asjaomastest õigusnormidest ja nende kohaldamisest praktikas, sealhulgas üldiste õigusnormide alusel kehtestatud litsentsimise kohaldamisalast ja liigist, litsentsimise ulatusest ja sellega seotud kollektiivse esindamise organisatsioonidest. Sellist teavet tuleks liikmesriikidega arutada direktiivi 2001/29/EÜ artikli 12 lõike 3 alusel moodustatud kontaktkomitees. Komisjon peaks avaldama aruande nende kordade kasutamise kohta liidus ning nende mõju kohta litsentsimisele ja õiguste omajatele, kultuurisisu levitamisele ning teenuste piiriülesele osutamisele autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste kollektiivse teostamise valdkonnas ning mõju konkurentile.

- (51) Nõudevideoteenustel võib olla otsustav roll Euroopa audiovisuaalteoste levitamisel kogu liidus. Nende teoste, eelkõige Euroopa teoste kättesaadavus nõudevideoteenuste valdkonnas on siiski piiratud. Lepinguid selliste teoste kasutamiseks veebis võib olla raske sõlmida õiguste litsentsimisega seotud küsimuste tõttu. Sellised küsimused võivad näiteks tekkida, kui õiguste omajal konkreetsel territooriumil on vähe majanduslikke stiimuleid teose veebis kasutamiseks ja ta ei litsentsi veebiõigusi või hoiab neid kinni, mis võib viia selleni, et audiovisuaalteosed ei ole nõudevideoteenustes kättesaadavad. Muud küsimused võivad olla seotud leviakende kasutamisega.
- (52) Hõlbustamiseks audiovisuaalteoste litsentsimist nõudevideoteenuste puhul, peaksid liikmesriigid sätestama läbirääkimiste korra, mis võimaldab pooltel, kes soovivad sõlmida lepingu, tugineda sellise erapooletu organi või ühe või mitme vahendaja abile. Selleks peaksid liikmesriigid saama asutada uue organi või toetuda olemasolevale, mis vastab käesoleva direktiiviga kehtestatud tingimustele. Liikmesriigid peaksid saama nimetada ühe pädeva organi või vahendaja või mitu. Organ või vahendaja peaks pooltega kohtuma ning aitama läbirääkimistele kaasa, andes professionaalset, erapooletut ja välist nõu. Kui läbirääkimistel osalevad pooled on pärit eri liikmesriikidest ja nad otsustavad kasutada läbirääkimisi, peaksid nad eelnevalt kokku leppima pädeva liikmesriigi. Organ või vahendaja võib pooltega kohtuda läbirääkimiste alguse hõlbustamiseks või läbirääkimiste käigus, et hõlbustada lepingu sõlmimist. Läbirääkimistel osalemine ja lepingute sõlmimine peaks olema vabatahtlik ega tohiks mõjutada poolte lepinguvabadust. Liikmesriigid peaksid saama vabalt kindlaks määrata läbirääkimiste toimumise tingimused, sealhulgas läbirääkimiste toetamise ajakava ja kestuse ning kulude kandmise. Liikmesriigid peaksid tagama haldus- ja finantskoormuse proportsionaalsuse, et garanteerida läbirääkimiste tõhusus. Liikmesriigid peaksid soodustama esindusorganisatsioonide omavahelist dialoogi, ilma et see oleks liikmesriikide kohustus.
- (53) Teose kaitsetähtaja lõppemise tagajärjel muutub teos üldkasutatavaks ja liidu autoriõigusega teosele ette nähtud õigused kaotavad kehtivuse. Kujutava kunsti vallas soodustab üldkasutatavate teoste usaldusväärsete reproduktsioonide levik kultuuri kättesaadavust ja edendamist ning kultuuripärandi kättesaadavust. Digitaalkeskkonnas on selliste reproduktsioonide kaitse autoriõiguse või autoriõigusega kaasnevate õiguste kaudu teoste autoriõiguse kehtivuse kaotamisega vastuolus. Lisaks tekitavad nende reproduktsioonide kaitset reguleerivate liikmesriikide autoriõigusnormide erinevused õiguslikku ebakindlust ja mõjutavad üldkasutatavate kujutava kunsti teoste piiriülest levikut. Teatavaid üldkasutatavate kujutava kunsti teoste reproduktsioone ei tohiks seetõttu autoriõigusega või autoriõigusega kaasnevate õigustega kaitsta. See ei tohiks takistada kultuuripärandiasutustel müümast selliseid reproduktsioone nagu postkaardid.
- (54) Vaba ja pluralistlik ajakirjandus on hädavajalik, et tagada kvaliteetne žurnalistika ja kodanike juurdepääs teabele. See annab olulise panuse avalikku arutellu ning demokraatliku ühiskonna toimimisse. Ajakirjandusväljaannete laialdane kättesaadavus veebis on toonud kaasa uute veebipõhiste teenuste, näiteks uudisteagregaatorite või meediaseireteenuste tekke, mille puhul ajakirjandusväljaannete taaskasutamine on oluline osa ärimudelist ja oluline tuluallikas. Ajakirjandusväljaannete kirjastajatel on probleeme oma väljaannete litsentsimisega veebis

kasutamiseks selliste teenuste osutajatele, mistõttu neil on raskem oma investeeringuid tagasi teenida. Kuna ajakirjanduse kirjastajaid ei tunnustata õiguste omajatena, on ajakirjandusväljaannete suhtes litsentsimine ja õiguste kaitse tagamine digikeskkonnas seoses nende veebis kasutamise infoühiskonna teenuse osutajate poolt sageli keerukas ja ebatõhus.

- (55) Ajakirjandusväljaannete kirjastajate korralduslikku ja rahalist panust väljaannete koostamisel tuleb tunnustada ja veelgi ergutada, et tagada kirjastussektori kestlikkus ning soodustada sellega usaldusväärse teabe kättesaadavust. Seepärast on vaja kehtestada liidu tasandil ühtlustatud õiguskaitse ajakirjandusväljaannetele seoses nende kasutamisega veebis infoühiskonna teenuse osutajate poolt, jättes puutumata praegused liidu õiguses kehtivad autoriõiguse normid, mida kohaldatakse ajakirjandusväljaannete eraviisilisele või mittekaubanduslikule kasutamisele üksikasutajate poolt, sealhulgas juhul, kui need kasutajad jagavad ajakirjandusväljaandeid veebis. Selline kaitse tuleks tõhusalt tagada, kehtestades liidu õiguses autoriõigusega kaasnevad õigused selliste ajakirjandusväljaannete reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks, mille on avaldanud liikmesriigis asuvad kirjastajad seoses kasutusega veebis infoühiskonna teenuse osutajate poolt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/1535 tähenduses ⁽¹³⁾. Käesoleva direktiiviga ette nähtud ajakirjandusväljaannete õiguskaitse peaks olema kasulik kirjastajatele, kes asuvad konkreetsetes liikmesriigis ja kelle registrijärgne asukoht, juhatuse asukoht või peamine tegevuskoht on liidus.

Ajakirjandusväljaannete kirjastajate mõistet tuleks käsitleda selliselt, et see hõlmab teenuseosutajaid, näiteks uudistekirjastajaid või uudisteagentuure, kui nad avaldavad ajakirjandusväljaandeid käesoleva direktiivi tähenduses.

- (56) Käesoleva direktiivi kohaldamiseks on vaja määratleda ajakirjandusväljaande mõiste nii, et see hõlmaks üksnes ajakirjanduslikke väljaandeid, mida avaldatakse mis tahes meediakanalis, sealhulgas pabermeedias, majandustegevuse raames, mis kujutab endast liidu õiguse kohaste teenuste osutamist. Hõlmatud peaksid olema sellised ajakirjandusväljaanded nagu päevalehed, üldist või erihuvi pakkuvad nädala- ja kuukirjad, sealhulgas ettetellitavad ajakirjad, ning uudisteportaalid. Ajakirjandusväljaanded sisaldavad peamiselt kirjatöid, kuid hõlmavad üha rohkem ka muud liiki teoseid ja muid materjale, eelkõige fotosid ja videoid. Perioodilised väljaanded, mida kirjastatakse teaduslikel või akadeemilistel eesmärkidel, näiteks teadusajakirjad, ei peaks olema hõlmatud käesoleva direktiiviga ajakirjandusväljaannetele tagatava kaitsega. Seda kaitset ei tuleks kohaldada ka selliste veebisaitide suhtes nagu blogid, mis annavad teavet osana tegevusest, mis ei toimu teenuseosutaja, nagu uudistekirjastaja algatusel, tema toimetust vastutuse ja kontrolli all.
- (57) Käesoleva direktiiviga ajakirjandusväljaannete kirjastajatele antavad õigused peaksid olema sama ulatusega kui direktiivis 2001/29/EÜ sätestatud õigused reprodutseerida ja üldsusele kättesaadavaks teha, kui tegemist on infoühiskonna teenuse osutajate poolse kasutusega veebis. Ajakirjandusväljaannete kirjastajatele antud õigused ei tohiks laieneda hüperlinkimisele. Need ei tohiks ka laieneda üksnes ajakirjandusväljaannetes avaldatud faktidele. Samuti peaks ajakirjandusväljaannete kirjastajatele antud õiguste suhtes kohaldama samu sätteid erandite ja piirangute kohta, mida kohaldatakse direktiiviga 2001/29/EÜ kehtestatud õiguste korral, sealhulgas erand tsiteerimiseks kriitikas või ülevaates, mis on sätestatud kõnealuse direktiivi artikli 5 lõike 3 punktis d.
- (58) Ajakirjandusväljaannete kasutamine infoühiskonna teenuse osutajate poolt võib hõlmata tervete väljaannete või artiklite kasutamist, aga ka ajakirjandusväljaannete osade kasutamist. Ajakirjandusväljaannete osade selline kasutamine on muutunud ka majanduslikult oluliseks. Samal ajal ei tohiks ajakirjandusväljaannetest üksikute sõnade või väga lühikeste lõikude kasutamine infoühiskonna teenuse osutajate poolt ilmtingimata kahjustada ajakirjandusväljaannete kirjastajate investeeringuid sisu tootmisel. Seetõttu on kohane tagada, et ajakirjandusväljaannetest üksikute sõnade või väga lühikeste väljavõtete kasutamine ei kuuluks käesolevas direktiivis sätestatud õiguste kohaldamisalasse. Võttes arvesse ajakirjandusväljaannete ulatuslikku koondamist ja kasutamist infoühiskonna teenuse osutajate poolt, on oluline, et väga lühikeste väljavõtete väljajätmist tõlgendataks nii, et see ei mõjuta käesolevas direktiivis sätestatud õiguste toimimist.

⁽¹³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. septembri 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/1535, millega nähakse ette tehnilistest eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (ELT L 241, 17.9.2015, lk 1).

- (59) Käesoleva direktiiviga ajakirjandusväljaannete kirjastajatele tagatav kaitse ei tohiks mõjutada ajakirjandusväljaandes avaldatud teoste ja muu materjali autorite ja teiste õiguste omajate õigusi, sealhulgas ulatust, mil määral võivad autorid ja teised õiguste omajad kasutada oma teoseid või muud materjali sõltumatult ajakirjandusväljaandest, kus need on avaldatud. Ajakirjandusväljaannete kirjastajatel ei tohiks seetõttu olla võimalik kasutada neile käesoleva direktiivi alusel antud kaitset autorite ja muude õiguste omajate vastu ega samade teoste ja muude materjalide volitatud kasutajate vastu. See ei tohiks piirata lepingulisi kokkuleppeid, mis sõlmitakse ühelt poolt ajakirjandusväljaannete kirjastajate ning teiselt poolt autorite ja muude õiguste omajate vahel. Ajakirjandusväljaannetes avaldatud teoste autoritel peaks olema õigus saada kohane osa tulust, mida ajakirjandusväljaannete kirjastajad saavad oma ajakirjandusväljaannete kasutamise eest infoühiskonna teenuse osutajate poolt. See ei tohiks piirata liikmesriikide õigusnorme, mis käsitlevad omandiõigust ja töölepingutega seotud õigusi, kui need õigusnormid on kooskõlas liidu õigusega.

- (60) Ajakirjandusväljaannete, raamatute, teaduslike ja muusikaväljaannete kirjastajad tegutsevad sageli autoriõiguste üleandmise alusel, kasutades kas lepinguid või õigusnorme. Sellega seoses teevad kirjastajad investeringu, lootuses kasutada oma väljaannetes sisalduvaid teoseid, ning mõnel juhul võivad nad tulust ilma jääda, kui kõnealuseid teoseid kasutatakse erandite või piirangute alusel (nt isiklikuks tarbeks kopeerimine ja reprograafia, sealhulgas liikmesriikides reprograafia puhul kasutatav kord või avaliku laenutamise kord). Mitmes liikmesriigis jagatakse nende erandite või piirangute puhul hüvitised autorite ja kirjastajate vahel. Selleks et võtta arvesse kõnealust olukorda ja parandada kõigi osapoolte õiguskindlust, lubatakse käesoleva direktiiviga neil liikmesriikidel, kellel on kehtiv kord autorite ja kirjastajate vahel hüvitise jagamiseks, see säilitada. See on eriti oluline nende liikmesriikide jaoks, kellel kehtis selline hüvitise jagamise kord enne 12. novembrit 2015, kuigi teistes liikmesriikides hüvitise jagamist ei toimu ja hüvitist saavad kooskõlas riigi kultuuripoliitikaga üksnes autorid. Kuigi käesolevat direktiivi tuleks kohaldada mittediskrimineerivalt kõigi liikmesriikide suhtes, tuleks selles järgida kõnealuse valdkonna traditsioone ja mitte kohustada neid liikmesriike, kellel praegu sellist hüvitise jagamise korda ei ole, sellist korda kehtestama. See ei tohiks mõjutada liikmesriikides kehtivat või tulevast avaliku laenutamise eest tasu maksmise korda.

Samuti peaks jääma puutumata liikmesriikides kehtiv õiguste teostamise ja tasu saamisega seotud õiguste tagamise kord, tingimusel et see on liidu õigusega kooskõlas. Kõigil liikmesriikidel tuleks lubada sätestada (kuid mitte neid selleks kohustada), et kui autor on oma õigused kirjastajale üle andnud või litsentsinud või muul viisil panustab oma teostega väljaandesse ning on olemas kord erandist või piirangust neile tingitud kahju hüvitamiseks, ka autoreid ja kirjastajaid ühiselt esindavate kollektiivse esindamise organisatsioonide kaudu, siis on kirjastajatel õigus osale sellest hüvitisest. Liikmesriikidel peaks olema õigus otsustada, kuidas kirjastajal tuleb põhjendada oma hüvitise või tasu nõuet, ning sätestada tingimused selle hüvitise või tasu jagamiseks autorite ja kirjastajate vahel kooskõlas oma kehtiva korraga.

- (61) Viimastel aastatel on veebisisu turu toimimine muutunud keerukamaks. Veebisisu jagamise teenused, mis võimaldavad juurdepääsu suurele hulga autoriõigusega kaitstud sisule, mille on üles laadinud kasutajad, on muutunud veebis peamiseks sisule juurdepääsu kohaks. Tänu veebipõhiste teenuste on kultuuri- ja loometeoste juurdepääsuks rohkem võimalusi ning need pakuvad kultuuri- ja loomesektoris häid võimalusi uute ärimudelite arendamiseks. Kuigi need teenused võimaldavad mitmekesisust ja hõlpsat juurdepääsu sisule, tekitavad need ühtlasi probleeme, kui autoriõigusega kaitstud sisu laaditakse üles ilma õiguste omajate eelneva loata. Valitseb õiguskindlus selles, kas nende teenuste osutajad tegelevad autoriõigusega seotud toimingutega ja kas nad vajavad kasutajate poolt üles laaditud sisu jaoks õiguste omajate luba – kui kasutajatel ei ole üles laaditud sisu suhtes nõutavaid õigusi –, ilma et see piiraks liidu õiguses sätestatud erandite ja piirangute kohaldamist. See õiguskindlus mõjutab õiguste omajate võimalusi kontrollida, kas ja millistel tingimustel nende teoseid ja muud materjali kasutatakse, ning võimalust saada selle eest asjakohast tasu. Seetõttu on oluline edendada õiguste omajate ja veebisisu jagamise teenuse osutajate vahelise litsentsituru arengut. Litsentsilepingud peaksid olema

õiglased ja säilitama mõistliku tasakaalu mõlema poole vahel. Õiguste omajad peaksid saama oma teoste ja muu materjali kasutamise eest kohast tasu. Kuna aga need nõuded ei tohiks mõjutada lepingulist vabadust, ei tohiks õiguste omajaid kohustada luba andma või litsentsilepinguid sõlmima.

- (62) Teatavad infoühiskonna teenused on tavalises kasutuses mõeldud selleks, et üldsusele oleks kättesaadav autoriõigusega kaitstud sisu või muu materjal, mille teenuse kasutajad on üles laadinud. Käesolevas direktiivis sätestatud veebisisu jagamise teenuse osutaja peaks keskenduma üksnes sellistele veebipõhistele teenustele, millel on oluline roll veebisisu turul ja konkurentsis teiste veebisisuteenustega, näiteks interneti audio- ja videovoo- gedastuse teenustega sama publiku jaoks. Käesoleva direktiiviga hõlmatud teenused on teenused, mille peamine või üks peamisi eesmärgi on talletada ja võimaldada kasutajatel üles laadida ja jagada suurt osa autoriõigusega kaitstud sisust, eesmärgiga saada sellest otsest või kaudset tulu, seda korraldada ja edendada, et kõita suuremat publikut, muu hulgas selle sisu liigitamise ja sihipärase reklaamimise kaudu. Need teenused ei hõlma teenuseid, mille peamine eesmärk on muu kui võimaldada kasutajatel üles laadida ja jagada suurt hulka autoriõigusega kaitstud sisu eesmärgiga saada sellest tegevusest kasu. Viimati nimetatud hõlmavad näiteks elektroonilise side teenuseid Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2018/1972⁽¹⁴⁾ tähenduses, samuti ettevõtete vaheliste pilvandmetöötluse teenuseid ja pilvandmetöötluse teenuseid, mis võimaldavad kasutajatel laadida üles sisu oma tarbeks, näiteks küberkapid, või veebipõhised kauplemiskohad, mille põhitegevus on veebipõhine jaemüük, mitte autoriõigusega kaitstud sisule juurdepääsu andmine.

Veebisisu jagamise teenuse osutaja määratluse alla ei tohiks kuuluda ka selliste teenuste osutajad nagu avatud lähtekoodiga tarkvara arendamise ja jagamise platvormid, mittetulunduslikud teadus- või haridusteabeühendid ning mittetulunduslikud veebientsüklopeediad. Selleks et tagada kõrge tasemel autoriõiguse kaitse, ei tohiks käesolevas direktiivis sätestatud vastutusest vabastamise korda kohaldada teenuseosutajate suhtes, kelle peamine eesmärk on tegeleda autoriõiguste rikkumisega või seda soodustada.

- (63) Hinnang selle kohta, kas veebisisu jagamise teenuse osutaja talletab suurt hulka autoriõigusega kaitstud sisu ja teeb selle juurdepääsetavaks, tuleks anda iga juhtumi kohta eraldi ning selles tuleks võtta arvesse selliste aspektide kombinatsiooni, nagu teenuse sihtrühm ja nende autoriõigusega kaitstud sisu failide arv, mille teenuste kasutajad on üles laadinud.
- (64) Asjakohane on täpsustada käesolevas direktiivis, et kui veebisisu jagamise teenuse osutajad annavad üldsusele juurdepääsu oma kasutajate poolt üles laaditud autoriõigusega kaitstud teostele või muule materjalile, tähendab see nende üldsusele edastamist või üldsusele kättesaadavaks tegemist. Sellest tulenevalt peaksid veebisisu jagamise teenuse osutajad hankima asjaomastelt õiguste omajatelt loa, sealhulgas litsentsilepingu kaudu. See ei mõjuta üldsusele edastamise või üldsusele kättesaadavaks tegemise mõistet ega mõjuta direktiivi 2001/29/EÜ artikli 3 lõigete 1 ja 2 võimalikku kohaldamist teiste teenuseosutajate suhtes, kes kasutavad autoriõigusega kaitstud sisu.
- (65) Kui veebisisu jagamise teenuse osutajad vastutavad üldsusele edastamise või üldsusele kättesaadavaks tegemise eest käesoleva direktiiviga sätestatud tingimustel, ei tohiks direktiivi 2000/31/EÜ artikli 14 lõiget 1 kohaldada vastutuse suhtes, mis tuleneb veebisisu jagamise teenuse osutajate poolt kaitstud sisu kasutamist käsitlevast käesoleva direktiivi sättest. See ei tohiks mõjutada direktiivi 2000/31/EÜ artikli 14 lõike 1 kohaldamist nende teenuseosutajate suhtes eesmärkidel, mis ei kuulu käesoleva direktiivi kohaldamisalasse.
- (66) Võttes arvesse asjaolu, et veebisisu jagamise teenuse osutajad teevad juurdepääsetavaks sisu, mille ei ole üles laadinud nemad ise, vaid nende kasutajad, on kohane näha käesoleva direktiivi kohaldamisel ette vastutust käsitlev erikord juhtudeks, kui luba ei ole antud. See ei tohiks piirata liikmesriigi õiguses ette nähtud

⁽¹⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/1972, millega kehtestatakse Euroopa elektroonilise side seadustik (ELT L 321, 17.12.2018, lk 36).

õiguskaitsevahendite kasutamist, kui tegemist on muude juhtumitega kui vastutus autoriõiguse rikkumiste eest, ja liikmesriikide kohtute või haldusasutuste võimalust teha kooskõlas liidu õigusega ettekirjutusi. Erikord, mida kohaldatakse alla 10 miljoni eurose aastakäibega uute veebisisu jagamise teenuse osutajate suhtes, kelle keskmine igakuine üksikkülastajate arv liidus ei ületa viit miljonit, ei tohiks mõjutada liidu ja liikmesriigi õiguses ette nähtud õiguskaitsevahendite kättesaadavust. Kui teenuseosutajatele ei ole luba antud, peaksid nad tegema rangeid tööstusharu ametialase hoolikuse nõudeid järgides suurimaid võimalikke pingutusi, et vältida oma teenustes loata teoste ja muu materjali kättesaadavust, nagu on kindlaks määratud õiguste omajad. Selleks peaksid õiguste omajad andma teenuseosutajatele asjakohast ja vajalikku teavet, võttes muu hulgas arvesse õiguste omajate suurust ning nende teoste ja muu materjali liiki. Veebisisu jagamise teenuse osutajate poolt koostöös õiguste omajatega võetavad meetmed ei tohiks takistada õigusi mitterikkuva sisu kättesaadavust, sealhulgas litsentsilepingu või autoriõiguse või autoriõigusega kaasnevate õiguste erandi või piiranguga hõlmatud teoste või muu kaitstud materjali kättesaadavust. Selliste teenuseosutajate võetavad meetmed ei tohiks seega tekitada kahju kasutajatele, kes kasutavad veebisisu jagamise teenuseid, et seaduslikult üles laadida teavet nende teenuste kohta ja neile juurde pääseda.

Lisaks ei tohiks käesolevas direktiivis sätestatud kohustused viia selleni, et liikmesriigid kehtestaksid üldise jälgimiskohustuse. Hinnates seda, kas veebisisu jagamise teenuse osutaja on rangeid tööstusharu ametialase hoolikuse nõudeid järgides teinud suurimaid võimalikke pingutusi, tuleks arvesse võtta, kas ta on võtnud kõik meetmed, mida hoolikas ettevõtja oleks võtnud, et takistada loata teoste või muu materjali kättesaadavaks tegemist oma veebisaidil, võttes arvesse valdkonna parimaid tavasid ning kõigi asjakohaste tegurite ja muutuste põhjal rakendatud meetmete tulemuslikkust, nagu ka proportsionaalsuse põhimõtet. Hindamisel tuleks arvesse võtta mitmeid aspekte, nagu teenuse maht, sisu kättesaadavust vältivate olemasolevate vahendite tehniline tase ja selle võimalik edasine areng ning kulu, mida need vahendid teenustele tekitavad. Sisuliigist sõltuvalt võivad olla autoriõigusega kaitstud sisu loata kättesaadavuse vältimiseks asjakohased ja proportsionaalsed erinevad vahendid ning seetõttu ei saa välistada, et mõnel juhul on loata sisu võimalik vältida üksnes siis, kui õiguste omajad on sellest teavitunud. Kõik teenuseosutajate võetavad meetmed peaksid olema taotletavate eesmärkide saavutamisel tõhusad, kuid ei tohiks minna kaugemale sellest, mis on vajalik, et täita eesmärk vältida teoste ja muu materjali loata kättesaadavust ja muuta need kättesaadamatuks.

Kui teosed ja muu materjal muutuvad loata kättesaadavaks vaatamata suurimatele võimalikele pingutustele, mida vastavalt käesoleva direktiivi nõuetele on tehtud koostöös õiguste omajatega, peaksid veebisisu jagamise teenuse osutajad vastutama konkreetsete teoste ja muu materjali eest, mille kohta nad on saanud õiguste omajatelt asjakohast ja vajalikku teavet, välja arvatud juhul, kui nad tõendavad, et nad tegid rangeid tööstusharu ametialase hoolikuse nõudeid järgides suurimaid võimalikke pingutusi.

Peale selle, kui konkreetsed teosed või muu materjal on muutunud veebisisu jagamise teenuste kaudu loata kättesaadavaks, sealhulgas olenemata sellest, kas selle vältimiseks on tehtud suurimaid võimalikke pingutusi, ja olenemata sellest, kas õiguste omajad on eelnevalt teinud kättesaadavaks asjakohase ja vajaliku teabe, peaksid veebisisu jagamise teenuse osutajad vastutama teoste ja muu materjali üldsusele loata edastamise eest, kui nad, olles saanud piisavalt põhjendatud teate, ei tegutses kiiresti, et muuta teatatud teosed või muu materjal kättesaadamatuks või need oma veebisaitidelt kõrvaldada. Lisaks peaksid veebisisu jagamise teenuse osutajad vastutama ka siis, kui nad ei suuda tõendada, et nad on teinud suurimaid võimalikke pingutusi, et vältida teoste loata kasutamist tulevikus, tuginedes õiguste omajate poolt selleks antud asjakohasele ja vajalikule teabele.

Kui õiguste omajad ei esita veebisisu jagamise teenuse osutajatele asjakohast ja vajalikku teavet oma teoste ja muu materjali kohta või kui õiguste omajad ei ole esitanud teadet loata teoste või muu materjali kättesaadamatuks muutmiseks või nende eemaldamiseks, ning kui sellest tulenevalt ei ole veebisisu jagamise teenuse osutajatel

võimalik teha rangeid tööstusharu ametialase hoolikuse nõudeid järgides suurimaid võimalikke pingutusi, et vältida oma teenuste kaudu sisu loata kättesaadavust, ei peaks teenuseosutajad vastutama selliste tuvastamata teoste ja muu materjali loata üldsusele edastamise või üldsusele kättesaadavaks tegemise eest.

- (67) Sarnaselt direktiivi 2014/26/EL artikli 16 lõikele 2 kehtestab käesolev direktiiv õigusnormid uute veebipõhiste teenuste kohta. Neis normides püütakse arvesse võtta konkreetset olukorda, kus idufirmad arendavad kasutajate poolt üles laaditud sisu kasutades uusi ärimudeleid. Erikord, mida kohaldatakse väikese käibe ja vähese publikuga uute teenuseosutajate suhtes, peaks tooma kasu tegelikele uutele ettevõtetele ja seetõttu tuleks selle kohaldamine lõpetada kolm aastat pärast seda, kui nende teenused esmakordselt liidus veebipõhiselt kättesaadavaks tehakse. Erikorda ei tohiks kuritarvitada kokkulepetega, mille eesmärk on pikendada erikorra kasulikkust toimet kauemaks kui kolm esimest aastat. Eelkõige ei tohiks seda kohaldada vastloodud teenuste või uue nime all pakutavate teenusete suhtes, millega jätkatakse juba olemasolevate veebisisu jagamise teenuse osutajate tegevust, kes ei tohi ega saa erikorda enam kasutada.
- (68) Veebisisu jagamise teenuse osutajad peaksid seoses koostöö raames võetavate meetmetega käituma õiguste omajate suhtes läbipaistvalt. Kuna veebisisu jagamise teenuse osutajad võivad võtta erinevaid meetmeid, peaksid nad õiguste omajatele nende taotluse korral andma piisavat teavet võetavate meetmete liigi ja nende rakendamise viisi kohta. Selline teave peaks olema piisavalt konkreetne, et tagada õiguste omajatele piisav läbipaistvus, ilma et see piiraks veebisisu jagamise teenuse osutajate ärisaladuste kaitset. Teenuseosutajatelt ei tohiks aga nõuda õiguste omajatele üksikasjaliku ja individuaalse teabe andmist iga tuvastatud teose ja muu materjali kohta. See ei piira lepinguliste kokkulepete kohaldamist, mis võivad sisaldada täpsemaid tingimusi seoses teabega, mida tuleb anda teenuseosutajate ja õiguste omajate vahel kokkulepete sõlmimise korral.
- (69) Kui veebisisu jagamise teenuse osutajad saavad loa, sealhulgas litsentsilepingute kaudu, teenuse kasutajate poolt üles laaditud sisu kasutamiseks, peaks luba hõlmama ka autoriõigusega seotud toiminguid kasutajate poolt üles laaditud sisu suhtes teenuseosutajatele antud loa ulatuses, kuid üksnes juhul, kui kasutajad tegutsevad mittekauanduslikul eesmärgil, näiteks jagavad sisu ilma kasumi teenimise eesmärgita, või kui kasutajate üleslaadimise tulemusena teenitud tulu ei ole nende autoriõigusega hõlmatud toimingute seisukohast märkimisväärne. Kui õiguste omajad on andnud veebisisu jagamise teenuse raames kasutajatele sõnaselge loa teoseid või muud materjali üles laadida ja kättesaadavaks teha, võib teenuse osutaja edastada neid üldsusele õiguste omajate antud loa ulatuses. Siiski ei tohiks veebisisu jagamise teenuse osutajate kasuks eeldada, et nende kasutajad on andnud kõik asjaomased õiguste omandamise ja tasu maksmiseks seotud õigused.
- (70) Veebisisu jagamise teenuse osutajate poolt koostöös õiguste omajatega võetud meetmed ei tohiks piirata autoriõiguse erandite ja piirangute kohaldamist, sealhulgas eelkõige selliste erandite ja piirangute kohaldamist, mis kindlustavad kasutajate väljendusvabaduse. Kasutajatel peaks olema lubatud üles laadida ja kättesaadavaks teha kasutajate loodud sisu tsiteerimise, kriitika, retsensiooni, karikatuuri, paroodia või pastiši eesmärgil. See on eriti oluline, et tagada Euroopa Liidu põhiõiguste hartas sätestatud põhiõiguste – eelkõige väljendusvabaduse, kunstivabaduse ja omandiõiguse, sealhulgas intellektuaalomandiõiguse – omavaheline tasakaal. Neil põhjustel tuleks need erandid ja piirangud muuta kohustuslikuks, et tagada kasutajate ühetaoline kaitse kogu liidus. Oluline on tagada, et veebisisu jagamise teenuste osutajad rakendaks tõhusat kaebuste lahendamise ja õiguskaitsevahendite kasutamise korda, et toetada nimetatud kasutusviise.

Veebisisu jagamise teenuste osutajad peaksid võtma kasutusele tõhusa ja kiire kaebuste lahendamise ja õiguskaitsevahendite kasutamise korra, mis võimaldaks kasutajatel esitada kaebusi seoses oma üleslaadimisega, eelkõige juhul, kui nad saaksid kasu autoriõiguse eranditest või piirangutest üles laaditud sisu suhtes, mis on muudetud kättesaamatuks või mis on kõrvaldatud. Sellise korra alusel esitatud kaebusi tuleks menetleda põhjendamatult

viivitusest ja see tuleks inimese poolt läbi vaadata. Kui õiguste omajad nõuavad teenuseosutajatelt meetmete võtmist kasutajate poolt üles laaditud sisu suhtes, näiteks üles laaditud sisu muutmist kättesaamatuks või selle kõrvaldamist, peaksid õiguste omajad oma taotlusi põhjendama. Lisaks ei tohiks koostöö tuua kaasa konkreetsete isikute tuvastamist ega nende isikuandmete töötlemist, välja arvatud juhul, kui see toimub kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2002/58/EÜ⁽¹⁵⁾ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/679⁽¹⁶⁾. Liikmesriigid peaksid kasutajatele tagama ka võimaluse kasutada õiguskaitsevahendina vaidluste kohtuvälist lahendamist. Vaidluste kohtuväline lahendamine peaks võimaldama vaidlusi lahendada erapooletult. Kasutajatel peaks olema ka võimalik pöörduda kohtu või muu asjaomase kohtuasutuse poole, et nõuda autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste suhtes erandi või piirangu kasutamist.

- (71) Komisjon peaks võimalikult kiiresti pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva korraldama koostöös liikmesriikidega sidusrühmade dialooge, et tagada veebisisu jagamise teenuse osutajate ja õiguste omajate vahelise koostöökohustuse ühetaoline kohaldamine ja selgitada välja parimad tavad seoses tööstusharu ametialase hoolikuse nõuetega. Selleks peaks komisjon konsulteerima asjaomaste sidusrühmadega, sealhulgas kasutajate organisatsioonide ja tehnoloogia pakkujatega, ning võtma arvesse turu arengut. Kasutajate organisatsioonidel peaks olema juurdepääs teabele meetmete kohta, mida veebisisu jagamise teenuste osutajad rakendavad veebisisu haldamiseks.
- (72) Autorid ja esitajad on tasu eest kasutamiseks litsentsi või õigusi üle andes (ka omaenda ettevõtete kaudu) tavaliselt nõrgem lepingupool ja need füüsilised isikud vajavad käesoleva direktiiviga sätestatud kaitset, et saada täiel määral kasu liidu õigusega ühtlustatud õigustest. Kaitsmise vajadust ei teki, kui lepingupartner tegutseb lõppkasutajana ega kasuta teost või esitust ise, nagu võib näiteks toimuda mõne töölepingu puhul.
- (73) Autorite ja esitajate tasu peaks olema kohane ja proportsionaalne litsentsitud või üleantud õiguste tegeliku või potentsiaalse majandusliku väärtusega, võttes arvesse autori või esitaja panust kogu teosesse või muusse materjali ning kõiki muid asjaolusid, nagu turutavad või teose tegelik kasutamine. Ka kindlasummaline makse võib olla proportsionaalne tasu, kuid see ei peaks olema reegel. Liikmesriikidel peaks iga sektori eripära arvesse võttes olema õigus kindlaks määrata kindlasummaliste maksete kohaldamise konkreetsed juhud. Liikmesriigid peaksid saama vabalt rakendada kohase ja proportsionaalse tasu põhimõtet kehtiva või vastset kasutusele võetud korra kaudu, mis võivad hõlmata kollektiivläbirääkimisi ja muid viise, tingimusel et selline kord on kooskõlas kohaldatava liidu õigusega.
- (74) Autorid ja esitajad vajavad teavet, et hinnata neile kuuluvate, liidu õiguse alusel ühtlustatud õiguste majanduslikku väärtust. Nii on see eriti juhul, kui füüsilised isikud annavad litsentsi või annavad õigused üle tasu eest kasutamiseks. Seda vajadust teabe järele ei teki, kui kasutamine on lõppenud või kui autor või esitaja on andnud üldsusele tasuta litsentsi.
- (75) Kuna autorid ja esitajad on litsentsi andes või õigusi üle kandes tavaliselt nõrgem lepingupool, vajavad nad teavet, et hinnata nende õiguste jätkuvat majanduslikku väärtust, võrreldes tasuga, mida nad saavad litsentsi või üleandmise eest, sageli puutuvad nad aga kokku läbipaistmatu teabega. Autorite ja esitajate tasustamise korra läbipaistvuse ja tasakaalu huvides on seetõttu oluline, et lepingupartnerid või nende õigusjärglased jagaksid asjakohast ja täpset teavet. Teave peaks olema ajakohastatud, et võimaldada värskete andmete kättesaadavust,

⁽¹⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta direktiiv 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatuse kaitset elektroonilise side sektoris (eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv) (EÜT L 201, 31.7.2002, lk 37).

⁽¹⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1).

teose või esituse kasutamisega seonduv ning laiaulatuslik, et hõlmata kõiki juhtumiga seotud tuluallikaid, sealhulgas vajaduse korral kaubandustulu. Seni kuni kasutamine jätkub, peaksid autorite ja esitajate lepingupartnerid andma neile kättesaadavat teavet kõikide kasutusviiside ja tulude kohta kogu maailmas ning nad peaksid seda tegema nii korrapäraselt kui konkreetsetes sektoris tavaks, ent vähemalt kord aastas. Teave tuleks esitada viisil, mis on autori või esitaja jaoks arusaadav, ning see peaks võimaldama tulemuslikult hinnata asjaomaste õiguste majanduslikku väärtust. Läbipaistvuskohustust tuleks kohaldada ainult siis, kui tegemist on autoriõigusega ja autoriõigusega kaasnevate õigustega. Isikuandmeid, näiteks kontaktandmeid ja teavet tasustamise kohta, mis on vajalikud, et autorid ja esitajad saaksid teavet oma teoste ja esituste kasutamise kohta, peaks töötleva vastavalt määruse (EL) 2016/679 artikli 6 lõike 1 punktile c.

- (76) Selleks et tagada, et autoritele ja esitajatele antaks kasutamise kohta nõuetekohaselt teavet ka juhtudel, kui õigused on all-litsentsiga antud teistele isikutele, kes neid kasutavad, annab käesolev direktiiv autoritele ja esitajatele neil juhtudel, kui esimene lepingupartner on neile andnud temale kättesaadavat teavet, kuid sellest teabest ei piisa nende õiguste majandusliku väärtuse hindamiseks, õiguse nõuda vajalikku lisateavet õiguste kasutamise kohta. Seda tuleks nõuda kas otse all-litsentsi saajatelt või autorite ja esitajate lepingupartnerite kaudu. Autorid ja esitajad ning nende lepingupartnerid peaksid saama kokku leppida, et nad käsitlevad jagatud teavet konfidentsiaalsena, kuid autoritel ja esitajatel peaks alati olema võimalik kasutada neile jagatud teavet käesolevas direktiivis sätestatud õiguste kasutamiseks. Liikmesriikidel peaks olema võimalik näha kooskõlas liidu õigusega ette lisameetmed, et tagada autorite ja esitajate jaoks läbipaistvus.
- (77) Käesolevas direktiivis sätestatud läbipaistvuskohustuste rakendamisel tuleks liikmesriikidel arvesse võtta erineva sisu sektorite eripära, nagu muusikasektor, audiovisuaalsektor ja kirjastussektor, ning selliste sektoripõhiste kohustuste kindlaksmääramisse tuleks kaasata kõik asjaomased sidusrühmad. Kui see on asjakohane, tuleks arvesse võtta ka autorite ja esitajate üldist panust teosesse või esitusse. Kollektiivlääbirääkimised oleks üks võimalus läbipaistvust käsitleva kokkuleppe saavutamiseks asjaomaste sidusrühmade vahel. Selline kokkulepe peaks autoritele ja esitajatele tagama sama hea või parema läbipaistvuse, kui nähakse ette käesolevas direktiivis sätestatud miinimumnõuetega. Et võimaldada kehtiva aruandlustava kohandamist läbipaistvuskohustusega, tuleks ette näha üleminekuperiood. Läbipaistvuskohustusi ei tuleks kohaldada õiguste omajate ja kollektiivse esindamise organisatsioonide, sõltumatute esindamise üksuste ja muude direktiivi 2014/26/EL rakendavate liikmesriigi õigusnormide kohaste üksuste vahel sõlmitud lepingute suhtes, sest nende organisatsioonide ja üksuste puhul kohaldatakse juba direktiivi 2014/26/EL artiklis 18 sätestatud läbipaistvuskohustusi. Direktiivi 2014/26/EL artiklit 18 kohaldatakse organisatsioonide suhtes, kes teostavad autoriõigust või autoriõigusega kaasnevaid õigusi rohkem kui ühe õiguste omaja nimel nende õiguste omajate ühiseks kasuks. Õiguste omajate ja nende lepingupartnerite (kes tegutsevad omaenda huvides) vahel sõlmitud, individuaalselt läbi räägitud lepingute suhtes tuleks aga kohaldada käesolevas direktiivis sätestatud läbipaistvuskohustust.
- (78) Teatavad lepingud liidu tasandil ühtlustatud õiguste kasutamiseks on pikaajalised, mistõttu on autoritel ja esitajatel vähe võimalusi pidada uusi läbirääkimisi lepingupartnerite või nende õigusjärglastega, kui õiguste majanduslik väärtus osutub tunduvalt suuremaks kui esialgu hinnatud. Seega, ilma et see piiraks lepingute suhtes kohaldatavat õigust liikmesriikides, tuleks ette näha tasude kohandamise kord juhtudeks, kui algselt kokku lepitud tasu litsentsi või õiguste üleandmise eest muutub ilmselgelt ebaproportsionaalselt väikeseks võrreldes tuluga, mis saadi teose või esituse salvestuse järgnevast kasutamisest autori või esitaja lepingupartneri poolt. Selle hindamisel, kas tulu on ebaproportsionaalselt väike, tuleks arvesse võtta kõik asjaomase juhtumiga seotud tulud, sealhulgas vajaduse korral kaubandustulu. Olukorra hindamisel tuleks arvesse võtta iga üksikjuhtumi asjaolusid, sealhulgas autori või esitaja panust, ning erinevate sektorite eripära ja tasustamistavasid, samuti seda, kas leping põhineb kollektiivlepingul. Autorite ja esitajate esindajatel, kes on nõuetekohaselt volitatud liidu õigusega kooskõlas oleva liikmesriigi õiguse alusel, peaks olema võimalik anda lepingu kohandamise taotlemisel abi ühele või mitmele autorile või esitajale, võttes vajaduse korral arvesse ka teiste autorite või esitajate huve.

Need esindajad peaksid esindatavate autorite ja esitajate identiteeti kaitsma nii kaua kui võimalik. Kui pooled ei jõua tasude kohandamise osas kokkuleppele, peaks autoril või esitajal olema õigus esitada hagi kohtule või muule pädevale asutusele. Sellist korda ei tuleks kohaldada lepingute suhtes, mille on sõlminud direktiivi 2014/26/EL artikli 3 punktides a ja b määratletud üksused või muud üksused, kelle suhtes kehtivad direktiivi 2014/26/EL rakendavad liikmesriigi õigusnormid.

- (79) Autorid ja esitajad ei soovi sageli oma õiguste kaitseks minna lepingupartnerite vastu kohtusse. Seepärast peaksid liikmesriigid nägema ette vaidluste kohtuvälise lahendamise menetluse, mis käsitleks autorite ja esitajate või nende volitatud esindajate kaebusi seoses läbipaistvuskohustuste ja lepingu kohandamise korraga. Selleks peaksid liikmesriigid saama luua uue organi või korra või toetuda olemasolevale organile või korrale, mis vastab käesoleva direktiiviga kehtestatud tingimustele, olenemata sellest, kas see organ või kord on valdkondlik või avalik, sealhulgas siis, kui need kuuluvad riigi kohtusüsteemi. Liikmesriikidel peaks olema võimalik otsustada, kuidas jagada vaidluste lahendamise menetlusega seotud kulud. Vaidluste kohtuvälise lahendamise menetlus ei tohiks piirata poolte õigust nõuda oma õiguste tagamist ja kaitsta oma õigusi kohtule hagi esitamisega.
- (80) Kui autorid ja esitajad litsentsivad oma õigused või annavad need üle, eeldavad nad, et nende teoseid ja esitusi kasutatakse. Siiski võib juhtuda, et litsentsitud või üle antud teoseid või esitusi ei kasutata kordagi. Kui need õigused on üle antud ainuõigusena, ei saa autor ega esitaja pöörduda mõne muu partneri poole, et see tema teost või esitust kasutaks. Sellisel juhul ning pärast mõistliku aja möödumist peaks autoritel ja esitajatel olema võimalik kasutada õiguste tagasivõtmise korda, mis võimaldab neil oma õigused üle anda või litsentsida teisele isikule. Kuna teoste ja esituste kasutamine võib eri valdkondades olla erinev, võidakse riigi tasandil kehtestada erinormid, milles võetakse arvesse sektori – näiteks audiovisuaalsektori – või teoste või esituste eripära, eeskätt seades tagasivõtmisõigusele ajapiirangud. Litsentsisaajate ja õiguste ülevõtjate seaduslike huvide kaitsmiseks ja kuritarvituste vältimiseks ning võtmaks arvesse asjaolu, et enne teose või esituse tegelikku kasutamist kulub teatav aeg, peaks autoritel ja esitajatel olema võimalik kasutada tagasivõtmisõigust kooskõlas teatavate menetlusnõuetega alles pärast teatava ajavahemiku möödumist litsentsi- või üleandmislepingu sõlmimisest. Liikmesriikidel peaks olema võimalik reguleerida tagasivõtmisõiguse kasutamist juhul, kui teosel või esitusel on mitu autorit või esitajat, võttes arvesse üksikute osalejate panuse suhtelist tähtsust.
- (81) Läbipaistvust, lepingu kohandamise korda ja vaidluste kohtuvälise lahendamise menetlust käsitlevad käesoleva direktiivi sätted peaksid olema kohustuslikud ning pooled ei tohiks neist sätetest erandeid teha, olenemata sellest, kas need sisalduvad autorite, esitajate ja lepingupartnerite vahelistes lepingutes või nende ja kolmandate isikute vahelistes kokkulepetes, näiteks vaikimiskokkulepetes. Sellest tulenevalt tuleks kohaldada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 593/2008⁽¹⁷⁾ artikli 3 lõiget 4, et kui kõik muud kohaldatava õiguse valimise ajal olukorda mõjutanud asjaolud esinevad ühes või mitmes liikmesriigis, siis ei piira poolte otsus kohaldada muud õigust kui liikmesriigi õigust käesoleva direktiivi läbipaistvust, lepingu kohandamise korda ja vaidluste kohtuvälise lahendamise menetlust käsitlevate sätete kohaldamist, rakendades neid kohtu asukoha liikmesriigi õigusesse üle võetud kujul.
- (82) Käesolevat direktiivi ei tohiks tõlgendada nii, et see takistaks liidu autoriõiguse kohaselt ainuõiguste omajatel kasutada oma teoseid või muud materjali tasuta, sealhulgas tasuta lihtlitsentside kaudu, mis on kasulikud kõigile kasutajatele.
- (83) Kuna käesoleva direktiivi eesmärke, nimelt liidu autoriõiguse raamistiku teatavate aspektide ajakohastamine, et võtta arvesse tehnoloogia arengut ja kaitstud sisu uusi levitamiskanaleid siseturul, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab neid nende ulatuse, mõju ja piiriülese mõõtmega tõttu paremini saavutada liidu tasandil,

⁽¹⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I“) (ELT L 177, 4.7.2008, lk 6).

võib liit võtta meetmeid kooskõlas ELi lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.

- (84) Käesolevas direktiivis austatakse põhiõigusi ja järgitakse eelkõige Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud põhimõtteid. Seepärast tuleks käesolevat direktiivi tõlgendada ja kohaldada kooskõlas nende õiguste ja põhimõtetega.
- (85) Isikuandmete töötlemisel käesoleva direktiivi alusel tuleb austada põhiõigusi, sealhulgas õigust era- ja perekonnaelu austamisele ning õigust isikuandmete kaitsele vastavalt Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklitele 7 ja 8, ning see peab toimuma kooskõlas direktiiviga 2002/58/EÜ ja määrusega (EL) 2016/679.
- (86) Kooskõlas liikmesriikide ja komisjoni 28. septembri 2011. aasta ühise poliitilise deklaratsiooniga selgitavate dokumentide kohta ⁽¹⁸⁾ kohustuvad liikmesriigid põhjendatud juhtudel lisama ülevõtmismeetmeid käsitlevale teatele ühe või mitu dokumenti, milles selgitatakse seost direktiivi osade ja ülevõtvate liikmesriigi õigusaktide vastavate osade vahel. Käesoleva direktiivi puhul leiab seadusandja, et nimetatud dokumentide esitamine on põhjendatud.

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

I JAOTIS

ÜLDSÄTTED

Artikkel 1

Reguleerimise ja kohaldamisala

1. Käesoleva direktiiviga sätestatakse õigusnormid, mille eesmärk on veelgi ühtlustada liidu õigust, mida kohaldatakse siseturu raames autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste suhtes, võttes eelkõige arvesse kaitstud sisu digitaalset ja piiriülest kasutamist. Selles sätestatakse ka õigusnormid autoriõigusest ja autoriõigusega kaasnevatest õigustest tehtavate erandite ning autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste piirangute ning litsentsimise hõlbustamise kohta, samuti õigusnormid, mille eesmärk on tagada hästi toimiv turg teoste ja muu materjali kasutamiseks.
2. Käesolev direktiiv ei muuda ega mõjuta ühelgi viisil kehtivaid õigusnorme, mis on sätestatud nimetatud valdkonna direktiivides, eelkõige direktiivides 96/9/EÜ, 2000/31/EÜ, 2001/29/EÜ, 2006/115/EÜ, 2009/24/EÜ, 2012/28/EL ja 2014/26/EL, välja arvatud artiklis 24 osutatud juhtudel.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- 1) „teadusorganisatsioon“ – ülikool, kaasa arvatud selle raamatukogud, teadusinstituut või muu üksus, mille peamine eesmärk on teha teadusuuringuid või tegeleda õppetööga, mis hõlmab ka teadusuuringuid
 - a) mittetulunduslikul alusel või reinvesteerides kogu kasumi oma teadusuuringutesse või
 - b) täites liikmesriigi poolt tunnustatud avalikes huvides olevaid ülesandeidnii, et teadusuuringute tulemused ei ole soodustingimustel kättesaadavad ettevõtjale, kellel on otsustav mõju sellise organisatsiooni üle;
- 2) „teksti- ja andmekaeve“ – automatiseeritud analüüsimeetod, millega analüüsitakse digivormingus tekste ja andmeid, et saada teavet muu hulgas mustrite, suundumuste ja korrelatsioonide kohta;
- 3) „kultuuripärandiasutus“ – avalik raamatukogu, muuseum, arhiiv või filmi- või audiopärandi säilitamisega tegelev asutus;

⁽¹⁸⁾ ELT C 369, 17.12.2011, lk 14.

- 4) „ajakirjandusväljaanne“ – peamiselt ajakirjanduslikku laadi kirjatööde kogum, mis võib hõlmata ka muid teoseid või materjale, ning mis:
- a) kujutab endast eraldiseisvat ühikut sama nime all perioodiliselt väljaantavas või regulaarselt ajakohastatavas väljaandes, näiteks ajalehes või üldist või erihuvi pakkuvas ajakirjas;
 - b) seab eesmärgiks anda üldsusele uudiste või muude teemadega seotud teavet ning
 - c) avaldatakse mõnes meediakanalis teenuseosutaja initsiatiivil, toimetuse vastutusel ja kontrolli all.

Ajakirjandusväljaanneteks käesoleva direktiivi tähenduses ei loeta teaduslikel või akadeemilistel eesmärkidel kirjatataavaid perioodilisi väljaandeid, näiteks teadusajakirju;

- 5) „infoühiskonna teenus“ – direktiivi (EL) 2015/1535 artikli 1 lõike 1 punktis b määratletud teenus;
- 6) „veebisisu jagamise teenuse osutaja“ – sellise infoühiskonna teenuse osutaja, mille peamine või üks peamistest eesmärkidest on talletada ja teha üldsusele juurdepääsetavaks suur hulk teenuse kasutajate poolt üles laaditud autoriõigusega kaitstud teoseid või muud kaitstud materjali, mida teenuse osutaja tulu saamise eesmärgil korrastab ja reklaamib.

Veebisisu jagamise teenuse osutajateks käesoleva direktiivi tähenduses ei loeta neid teenuse osutajaid, kes pakuvad mittetulunduslikke veebientsüklopeediaid, mittetulunduslikke hariduslike ja teaduslike eesmärkidega teabehoidlaid, avatud lähtekoodiga tarkvara arendus- ja jagamisplatvorme, direktiivis (EL) 2018/1972 määratletud elektroonilise side teenuseid, internetipõhiseid kauplemiskohti, ettevõtjatevahelisi pilveteenuseid ja pilveteenuseid, mille kasutajad saavad sisu oma tarbeks üles laadida.

II JAOTIS

MEETMED, MILLEGA KOHANDATAKSE ERANDEID JA PIIRANGUID DIGITAALSE JA PIIRIÜLESE KESKKONNA JAOKS

Artikkel 3

Teadusuuringute eesmärgil toimuv teksti- ja andmekaeve

1. Liikmesriigid näevad ette erandi direktiivi 96/9/EÜ artikli 5 punktis a ja artikli 7 lõikes 1, direktiivi 2001/29/EÜ artiklis 2 ning käesoleva direktiivi artikli 15 lõikes 1 sätestatud õigustest reproduktsioonide ja väljavõtete puhul, mida teadusorganisatsioonid ja kultuuripärandiasutused teevad teadusuuringute eesmärgil toimuvaks teksti- ja andmekaeveks teoste või muu materjali puhul, millele neil on seaduslik juurdepääs.
2. Teostest ja muudest materjalidest lõike 1 kohaselt tehtud koopiade säilitamisel tagatakse nõuetekohane turvalisuse tase ning neid võib säilitada teadusuuringute, sealhulgas nende uuringute tulemuste kontrollimise tarvis.
3. Õiguste omajatel on õigus kohaldada meetmeid, et tagada nende võrkude ja andmebaaside turvalisus ja terviklikkus, kus majutatakse nende teoseid või muud materjali. Kõnealused meetmed ei tohi minna kaugemale sellest, mis on vajalik nimetatud eesmärgi saavutamiseks.
4. Liikmesriigid julgustavad õiguste omajaid, teadusorganisatsioone ja kultuuripärandiasutusi määratlema ühiselt kokkulepitavad parimad tavad seoses lõikes 2 osutatud kohustuse ja lõikes 3 osutatud meetmete rakendamise.

Artikkel 4

Teksti- ja andmekaevele kohaldatav erand või piirang

1. Seaduslikult kättesaadavatest teostest ja muust materjalist reproduktsioonide ja väljavõtete tegemiseks teksti- ja andmekaeve eesmärkidel näevad liikmesriigid ette erandi direktiivi 96/9/EÜ artikli 5 punktis a ja artikli 7 lõikes 1, direktiivi 2001/29/EÜ artiklis 2, direktiivi 2009/24/EÜ artikli 4 lõike 1 punktides a ja b ning käesoleva direktiivi artikli 15 lõikes 1 sätestatud õigustest või piiravad neid.

2. Lõike 1 kohaselt tehtud reproduktsioone ja väljavõtteid võib teksti- ja andmekaeve eesmärkidel säilitada nii kaua kui vaja.
3. Lõikes 1 sätestatud erandit või piirangut kohaldatakse tingimusel, et õiguste omajad ei ole sõnaselgelt piiranud kõnealuses lõikes osutatud teoste või muu materjali kasutamist sobival viisil, näiteks masinloetavate vahenditega veebis üldkättesaadavaks muudetud sisu puhul.
4. Käesolev artikkel ei piira käesoleva direktiivi artikli 3 kohaldamist.

Artikkel 5

Teoste ja muu materjali kasutamine digitaalses ja piiriüleses õppetöös

1. Liikmesriigid näevad ette erandi direktiivi 96/9/EÜ artikli 5 punktides a, b, d ja e ning artikli 7 lõikes 1, direktiivi 2001/29/EÜ artiklites 2 ja 3, direktiivi 2009/24/EÜ artikli 4 lõikes 1 ning käesoleva direktiivi artikli 15 lõikes 1 sätestatud õigustest või piiravad neid, et võimaldada teoste ja muu materjali digitaalset kasutamist õppetöös üksnes illustreerimise eesmärgil, taotletava mittekaubandusliku eesmärgi saavutamiseks vajalikus ulatuses ja tingimusel, et
 - a) selline kasutamine toimub haridusasutuse vastutusel, tema ruumides või muudes asukohtades või turvalises elektroonilises keskkonnas, kuhu on juurdepääs üksnes õppeasutuse õpilastel või üliõpilastel ja õppepersonalil, ning
 - b) kasutatavale materjalile märgitakse allikas, sh autori nimi, kui see ei ole võimatu.
2. Olenemata artikli 7 lõikest 1 võivad liikmesriigid ette näha, et lõike 1 kohaselt tehtud erandeid või piiranguid ei kohaldata üldse või ei kohaldata teatud liiki kasutusviiside, teoste või muu materjali suhtes, nagu noodilehed või eeskätt haridusturu jaoks mõeldud materjal, niivõrd kui käesoleva artikli lõikes 1 osutatud toiminguid lubavad ning haridusasutuste vajadustele ja eripäradele vastavad asjakohased litsentsid on turul kergesti kättesaadavad.

Liikmesriigid, kes kohaldavad käesoleva lõike esimest lõiku, võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et käesoleva artikli lõikes 1 osutatud toiminguid lubavad litsentsid oleksid haridusasutustele asjakohaselt kättesaadavad ja nähtavad.

3. Teoste ja muu materjali kasutamine turvalises elektroonilises keskkonnas üksnes õppetöö illustreerimiseks, mis toimub kooskõlas käesoleva artikli kohaselt vastu võetud liikmesriigi sätetega, loetakse toimuvaks ainult selles liikmesriigis, kus asub asjaomane haridusasutus.
4. Liikmesriigid võivad näha õiguste omajatele ette õiglase hüvitise nende teoste või muu materjali kasutamise eest vastavalt lõikele 1.

Artikkel 6

Kultuuripärandi säilitamine

Liikmesriigid näevad ette erandi direktiivi 96/9/EÜ artikli 5 punktis a ja artikli 7 lõikes 1, direktiivi 2001/29/EÜ artiklis 2, direktiivi 2009/24/EÜ artikli 4 lõike 1 punktis a ning käesoleva direktiivi artikli 15 lõikes 1 sätestatud õigustest, et lubada kultuuripärandiasutustel teha mis tahes kujul või andmekandjal koopiaid nende püsikogudes olevatest teostest või muust materjalist, kui eesmärk on selliseid teoseid või muud materjali säilitada, ja teha seda nende säilitamiseks vajalikus ulatuses.

Artikkel 7

Üldsätted

1. Artiklites 3, 5 ja 6 sätestatud eranditega vastuolus olevaid lepingulisi sätteid ei kohaldata.
2. Käesolevas jaotises sätestatud erandite ja piirangute suhtes kohaldatakse direktiivi 2001/29/EÜ artikli 5 lõiget 5. Käesoleva direktiivi artiklite 3–6 suhtes kohaldatakse direktiivi 2001/29/EÜ artikli 6 lõike 4 esimest, kolmandat ja viiendat lõiku.

III JAOTIS

MEETMED LITSENSTSEERIMISTAVADE PARANDAMISEKS NING SISU LAIEMA KÄTTESAADAVUSE TAGAMISEKS

1. PEATÜKK

Teosed või muu materjal, mis ei ole enam kaubanduskäibes

Artikkel 8

Selliste teoste või muu materjali kasutamine kultuuripärandiasutuste poolt, mis ei ole enam kaubanduskäibes

1. Liikmesriigid näevad ette, et kollektiivse esindamise organisatsioon võib õiguste omajate antud volituste piires sõlmida mittekaubanduslikel eesmärkidel lihtlitsentsi kultuuripärandiasutusega selle asutuse püsigogudes olevate selliste teoste või muu materjali reprodutseerimiseks, levitamiseks, üldsusele edastamiseks või kättesaadavaks tegemiseks, mis ei ole enam kaubanduskäibes, sõltumata sellest, kas kõik litsentsiga hõlmatud õiguste omajad on kollektiivse esindamise organisatsiooni selleks volitanud, tingimusel et:

- a) kollektiivse esindamise organisatsioon esindab oma volituste alusel piisavalt paljusid asjaomast liiki teoste või muu materjali suhtes õiguste omajaid ja teostab litsentsiga hõlmatud õigusi ning
- b) kõikidele õiguste omajatele on seoses litsentsi tingimustega tagatud võrdne kohtlemine.

2. Liikmesriigid näevad ette erandi direktiivi 96/9/EÜ artikli 5 punktides a, b, d ja e ja artikli 7 lõikes 1, direktiivi 2001/29/EÜ artiklites 2 ja 3, direktiivi 2009/24/EÜ artikli 4 lõikes 1 ja käesoleva direktiivi artikli 15 lõikes 1 sätestatud õigustest või piiravad neid, et lubada kultuuripärandiasutustel teha mittekaubanduslikel eesmärkidel kättesaadavaks nende püsigogudes olevaid teoseid või muud materjali, mis ei ole enam kaubanduskäibes, tingimusel et:

- a) märgitakse ära autori või muu tuvastatava õiguste omaja nimi, kui see ei ole võimatu; ning
- b) sellised teosed või muu materjal tehakse kättesaadavaks mittekaubanduslikel veebisaitidel.

3. Liikmesriigid näevad ette, et lõikes 2 sätestatud erandit või piirangut kohaldatakse üksnes sellist liiki teoste või muu materjali puhul, mille suhtes puudub lõike 1 punktis a sätestatud tingimustele vastav kollektiivse esindamise organisatsioon.

4. Liikmesriigid näevad ette, et kõik õiguste omajad saavad igal ajal lihtsalt ja tulemuslikult välistada oma teoste või muu materjali suhtes lõikes 1 sätestatud litsentsimiskorra või lõikes 2 sätestatud erandi või piirangu kohaldamise, kas üldvälistusena või teatud erijuhtudel, sealhulgas pärast litsentsilepingu sõlmimist või asjaomase kasutamise alustamist.

5. Loetakse, et teos või muu materjal ei ole enam kaubanduskäibes, kui saab heauskset eeldada, et kõik teosed või muud materjalid ei ole tavapäraste kaubanduskanalite kaudu üldsusele kättesaadavad ning kui on tehtud mõistlikke pingutusi üldsusele kättesaadavuse tuvastamiseks.

Selleks et teha kindlaks, kas teoseid ja muud materjali võib litsentsida vastavalt lõikele 1 või kasutada lõikes 2 sätestatud erandi või piirangu alusel, võivad liikmesriigid ette näha erinõuded, näiteks kindla tähtaja. Sellised nõuded ei tohi minna kaugemale sellest, mis on vajalik ja mõistlik, ning ei tohi välistada võimalust teha kindlaks, et teoste või muu materjali kogum tervikuna ei ole enam kaubanduskäibes, kui on mõistlik eeldada, et kõik teosed või muud materjalid ei ole enam kaubanduskäibes.

6. Liikmesriigid näevad ette, et lõikes 1 osutatud litsentse taotletakse kollektiivse esindamise organisatsioonilt, kes on representatiivne kultuuripärandiasutuse asukohaliikmesriigis.

7. Käesolevat artiklit ei kohaldata teoste või muu materjali kogumite suhtes, mis ei ole enam kaubanduskäibes, kui lõikes 5 osutatud mõistlike pingutustega on saadud tõendeid selle kohta, et sellistesse kogumitesse kuuluvad valdavalt:

- a) teosed või muu materjal, välja arvatud kinematograafilised või audiovisuaalsed teosed, mis avaldati esmakordselt või, kui avaldamist ei toimunud, lasti esmakordselt eetrisse kolmandas riigis;

- b) kinematograafilised või audiovisuaalsed teosed, mille tootja asukoht või alaline elukoht on kolmandas riigis; või
- c) kolmandate riikide kodanike teosed või muu materjal, kui liikmesriiki või punktides a ja b osutatud kolmandat riiki ei olnud mõistlike pingutustega võimalik kindlaks teha.

Erandina esimesest lõigust kohaldatakse käesolevat artiklit juhul, kui kollektiivse esindamise organisatsioon esindab lõike 1 punkti a tähenduses piisavalt paljusid asjaomase kolmanda riigi õiguste omajaid.

Artikkel 9

Piiriülene kasutus

1. Liikmesriigid tagavad, et artikli 8 kohaselt antud litsentsid võimaldavad kasutada teoseid või muud materjali, mis ei ole enam kaubanduskäibes, kultuuripärandiasutustel kõikides liikmesriikides.
2. Teoste ja muu materjali kasutamine artikli 8 lõikes 2 sätestatud erandi või piirangu alusel loetakse toimuvaks üksnes neid kasutava kultuuripärandiasutuse asukohaliikmesriigis.

Artikkel 10

Teavitamismeetmed

1. Liikmesriigid tagavad, et teave, mis saadakse kultuuripärandiasutustelt, kollektiivse esindamise organisatsioonidelt või asjaomastelt riigiasutustelt selleks, et välja selgitada teosed või muu materjal, mis ei ole enam kaubanduskäibes ja mis on hõlmatud artikli 8 lõike 1 kohaselt antud litsentsidega või mida kasutatakse artikli 8 lõikes 2 sätestatud erandi või piirangu alusel, samuti teave artikli 8 lõikes 4 osutatud õiguste omajate käsutuses olevate võimaluste kohta, ning vajaduse korral ja esimesel võimalusel teave litsentsi poolte, nendega kaetud territooriumide ja nende kasutusvõimaluste kohta tehakse üldsusele püsivalt, lihtsalt ja tulemuslikult kättesaadavaks ühtse veebiportaali kaudu vähemalt kuus kuud enne seda, kui teoseid või muud materjali hakatakse litsentsi, erandi või piirangu alusel levitama või üldsusele edastama või üldsusele kättesaadavaks tegema.

Portaali loob ja seda haldab Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Amet kooskõlas määrusega (EL) nr 386/2012.

2. Liikmesriigid näevad ette, et kui see on õiguste omajate üldise teadlikkuse jaoks vajalik, võetakse sobivaid lisameetmeid üldsuse teavitamiseks sellest, et kollektiivse esindamise organisatsioonid saavad litsentsida artikli 8 kohaselt teoseid või muud materjali, väljastatud litsentsidest, kasutusvõimalustest artikli 8 lõikes 2 sätestatud erandi või piirangu alusel ning artikli 8 lõikes 4 osutatud õiguste omajate käsutuses olevatest võimalustest.

Käesoleva lõike esimeses lõigus osutatud sobivaid teavitamismeetmeid võetakse liikmesriigis, kus artikli 8 lõike 1 kohaselt litsentsi taotletakse, või kultuuripärandiasutuse asukohaliikmesriigis, juhul kui taotletakse kasutamist artikli 8 lõikes 2 sätestatud erandi või piirangu alusel. Kui tõenditest, näiteks teoste või muu materjali päritolust nähtub, et teistes liikmesriikides või kolmandates riikides saaks õiguste omajate teadlikkust tõhusamalt parandada, võetakse sellised teavitamismeetmed ka neis liikmesriikides ja kolmandates riikides.

Artikkel 11

Sidusrühmade dialoog

Enne artikli 8 lõike 5 kohaste erinõuete kehtestamist konsulteerivad liikmesriigid kõigi valdkondade õiguste omajate, kollektiivse esindamise organisatsioonide ja kultuuripärandiasutustega ning ärgitavad korrapäraselt dialoogi kasutajate ja õiguste omajate esindusorganisatsioonide, sealhulgas kollektiivse esindamise organisatsioonide, ning kõigi muude asjaomaste sidusrühmade organisatsioonide vahel, et sektoripõhiselt edendada artikli 8 lõikes 1 sätestatud litsentsimiskorra asjakohasust ja kasutatavust ning tagada käesolevas peatükis osutatud õiguste omajate kaitsemeetmete tulemuslikkus.

2. PEATÜKK

Kollektiivlitsentside andmist lihtsustavad meetmed

Artikkel 12

Laiendatud kollektiivlitsentsid

1. Käesolevas artiklis sätestatud kaitsemeetmeid järgides ja niivõrd, kui see puudutab kasutamist nende territooriumil, võivad liikmesriigid ette näha, et kui kollektiivse esindamise organisatsioon, mis peab järgima liikmesriigi õigusnorme, millega rakendatakse direktiivi 2014/26/EL, sõlmib vastavalt õiguste omajatelt saadud volitustele teoste või muu materjali kasutamiseks litsentsilepingu:

- a) võib litsentsilepingut laiendada ja kohaldada ka selliste õiguste omajate õiguste suhtes, kes ei ole volitanud kollektiivse esindamise organisatsiooni ennast esindama ei määramisest, litsentsist või muust lepingulisest kokkuleppest tulenevalt; või
- b) on organisatsioonil litsentsilepingu korral seaduslik õigus esindada neid õiguste omajaid, kes ei ole teda selleks volitanud, või temalt eeldatakse nende esindamist.

2. Liikmesriigid tagavad, et lõikes 1 osutatud litsentsimiskorda kohaldatakse üksnes selgelt määratletud kasutuseladel, kus igalt üksikult õiguste omajalt volituste saamine on tavaliselt nii koormav ja ebapraktiline, et muudab vajaliku litsentsimistehingu asjaomaste teoste või muu materjali olemuse või liikide tõttu ebatöenäoliseks, ning nad tagavad, et selline litsentsimiskord kaitseb õiguste omajate õigustatud huve.

3. Lõike 1 kohaldamisel näevad liikmesriigid ette järgmised kaitseabinõud:

- a) kollektiivse esindamise organisatsioon esindab oma volituste alusel piisavalt paljusid asjaomast liiki teoste või muu materjali suhtes õiguste omajaid ja teostab asjaomases liikmesriigis litsentsiga hõlmatud õigusi;
- b) kõikidele õiguste omajatele on tagatud võrdne kohtlemine, sealhulgas seoses litsentsi tingimustega;
- c) need õiguste omajad, kes ei ole litsentsi andvat organisatsiooni volitanud, võivad oma teosed või muu materjali igal ajal lihtsalt ja tulemuslikult välistada käesoleva artikliga kehtestatud litsentsimiskorrast; ning
- d) võetakse mõistliku aja jooksul enne seda, kui teoseid või muud materjali hakatakse litsentsi alusel kasutama, sobivad teavitamismeetmed õiguste omajate teavitamiseks sellest, et kollektiivse esindamise organisatsioon saab teoseid või muud materjali litsentsida, käesoleva artikli kohaselt toimuvast litsentsimisest ning punktis c osutatud õiguste omajate käsutuses olevatest võimalustest. Teavitamismeetmed peavad toimima nii, et iga õiguste omajat ei ole vaja eraldi teavitada.

4. Käesolev artikkel ei mõjuta seda, kuidas kohaldatakse laiendatud kollektiivlitsentside väljastamise korda kooskõlas muude liidu õigusnormidega, sealhulgas erandeid ja piiranguid võimaldavate õigusnormidega.

Käesolevat artiklit ei kohaldata õiguste kohustusliku kollektiivse teostamise suhtes.

Käesolevas artiklis sätestatud litsentsimiskorra suhtes kohaldatakse direktiivi 2014/26/EL artiklit 7.

5. Kui liikmesriik näeb oma õiguses ette käesoleva artikliga kooskõlas oleva litsentsimiskorra, teatab ta komisjonile asjaomaste õigusnormide kohaldamisala, nende alusel antavate võimalike litsentside eesmärgid ja liigid, neid litsentse kõnealuse litsentsimiskorra kohaselt andvate organisatsioonide kontaktandmed ning selle, kuidas saada teavet litsentsimise ja lõike 3 punktis c osutatud õiguste omajate käsutuses olevate võimaluste kohta. Komisjon avaldab nimetatud teabe.

6. Käesoleva artikli lõike 5 kohaselt saadud teabe ja direktiivi 2001/29/EÜ artikli 12 lõike 3 alusel moodustatud kontaktkomitees toimunud arutelude põhjal esitab komisjon 10. aprilliks 2021 Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, milles käsitletakse: käesoleva artikli lõikes 1 osutatud litsentsimiskorra kasutamist liidus; sellise litsentsimiskorra mõju litsentsimisele ja õiguste omajatele, sealhulgas neile õiguste omajatele, kes ei ole litsentse andvate organisatsioonide liikmed või kes on mõne teise liikmesriigi kodanikud või elanikud; seda, kas ja kuidas litsentsimiskord lihtsustab kultuurisisu levitamist; ning litsentsimiskorra mõju siseturule, sealhulgas piiriülestele teenustele osutamisele ja konkurentsile. Kohasel juhul lisatakse komisjoni aruandele seadusandlik ettepanek, mis võib hõlmata ka selliste riigisiseste litsentsimiskordade piiriülest mõju.

3. PEATÜKK

Audiovisuaalteoste ligipääs ja nende kättesaadavus nõudevideoplatvormide kaudu

Artikkel 13

Läbirääkimiste kord

Liikmesriigid tagavad, et kui pooltel, kes soovivad sõlmida lepingu audiovisuaalteoste kättesaadavaks tegemiseks nõudevideoteenuste kaudu, on probleeme seoses õiguste litsentsimisega, võivad nad tugineda erapooletu organi või vahendaja abile. Liikmesriigi poolt käesoleva artikli kohaldamiseks loodud või määratud erapooletu organ ja vahendaja abistavad pooli läbirääkimistel ja aitavad neil jõuda kokkuleppele, sealhulgas tehes neile kohasel juhul ettepanekuid.

Liikmesriigid teatavad komisjonile esimeses lõigus osutatud organist või vahendajast hiljemalt 7. juunil 2021. Kui liikmesriigid otsustavad kasutada vahendaja abi, tuleb komisjonile võimaluse korral teatada vähemalt allikas, kust saab teavet usaldusväärsete vahendajate kohta.

4. PEATÜKK

Üldkasutatavad kujutava kunsti teosed

Artikkel 14

Üldkasutatavad kujutava kunsti teosed

Liikmesriigid näevad ette, et kujutava kunsti teose kaitse kehtivusaja lõppedes ei kehti autoriõigus ega autoriõigusega kaasnevad õigused ühegi kõnealuse teose reprodutseerimisel saadud materjali suhtes, välja arvatud juhul, kui reprodutseerimise tulemusel saadud materjal on originaalne selles mõttes, et see on autori enda intellektuaalse loomingu tulemus.

IV JAOTIS

MEETMED AUTORIOIGUSE SEISUKOHAST HÄSTI TOIMIVA TURU SAAVUTAMISEKS

1. PEATÜKK

Õigused väljaannete puhul

Artikkel 15

Ajakirjandusväljaannete kaitse veebis toimuva kasutuse puhul

1. Liikmesriigid näevad liikmesriikides asuvatele ajakirjandusväljaannete kirjastajatele ette direktiivi 2001/29/EÜ artiklis 2 ja artikli 3 lõikes 2 sätestatud õigused nende väljaannete kasutuseks veebis infoühiskonna teenuste osutajate poolt.

Esimeses lõigus sätestatud õigusi ei kohaldata ajakirjandusväljaannete eraviisilisele ja mittekaubanduslikule kasutamisele üksikkasutajate poolt.

Esimeses lõigus sätestatud õigusi ei kohaldata hüperlinkimisele.

Esimeses lõigus sätestatud õigusi ei kohaldata ajakirjandusväljaannetest võetud üksikute sõnade või väga lühikeste väljavõtete kasutamise suhtes.

2. Lõikes 1 sätestatud õigused ei muuda ega mõjuta mis tahes viisil ajakirjandusväljaandes avaldatud teoste ja muu materjali autorite ja teiste õiguste omajate õigusi, mis on sätestatud liidu õiguses. Lõikes 1 sätestatud õigusi ei tohi kasutada kõnealuste autorite ja teiste õiguste omajate vastu ning eelkõige ei tohi neilt võtta õigust kasutada oma teoseid ja muud materjali sõltumatult väljaandest, kus need on avaldatud.

Kui teos või muu materjal avaldati ajakirjandusväljaandes lihtlitsentsi alusel, ei tohi lõikes 1 sätestatud õigustele tuginedes takistada teistel volitatud kasutajatel selle kasutamist. Lõikes 1 sätestatud õigustele tuginedes ei tohi takistada nende teoste või muu materjali kasutamist, mille kaitse kehtivusaeg on lõppenud.

3. Seoses käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud õigustega kohaldatakse *mutatis mutandis* direktiivi 2001/29/EÜ artikleid 5–8, direktiivi 2012/28/EL ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2017/1564 ⁽¹⁹⁾.

4. Lõikes 1 sätestatud õigused kaotavad kehtivuse kaks aastat pärast ajakirjandusväljaande avaldamist. Seda tähtaega arvutatakse alates ajakirjandusväljaande avaldamise kuupäevale järgneva aasta 1. jaanuarist.

Lõiget 1 ei kohaldata ajakirjandusväljaannete suhtes, mis avaldati esmakordselt enne 6. juunit 2019.

5. Liikmesriigid näevad ette, et ajakirjandusväljaannetes avaldatud teoste autorid saavad asjakohase osa tulust, mida ajakirjandusväljaannete kirjastajad saavad infoühiskonna teenuste osutajatelt nende ajakirjandusväljaannete kasutamise eest.

Artikkel 16

Õiglase hüvitise taotlemine

Liikmesriigid võivad ette näha, et kui autor on õigused kirjastajale üle andnud või litsentsinud, annab selline üleandmine või litsents kirjastajale piisava õigusliku aluse osale hüvitisest teose kasutamise eest üle antud või litsentsitud õiguse suhtes tehtud erandi või piirangu raames.

Esimene lõik ei piira liikmesriikides praegu ja tulevikus kehtiva üldsusele laenutamise õiguse kohaldamist.

2. PEATÜKK

Kaitstud sisu teatav kasutamine veebipõhiste teenuste puhul

Artikkel 17

Kaitstud sisu kasutamine veebisisu jagamise teenuse osutajate poolt

1. Liikmesriigid näevad ette, et kui veebisisu jagamise teenuse osutaja annab üldsusele juurdepääsu tema kasutajate poolt üles laaditud autoriõigusega kaitstud teostele või muule kaitstud materjalile, tähendab see nende üldsusele edastamist või üldsusele kättesaadavaks tegemist käesoleva direktiivi tähenduses.

Selleks peab veebisisu jagamise teenuse osutaja saama õiguste omajatelt direktiivi 2001/29/EÜ artikli 3 lõigetes 1 ja 2 osutatud loa, näiteks litsentsilepingu sõlmimisega, teoste või muu materjali üldsusele edastamiseks või üldsusele kättesaadavaks tegemiseks.

2. Liikmesriigid näevad ette, et kui veebisisu jagamise teenuse osutaja on saanud loa, näiteks litsentsilepingu sõlmimisega, hõlmab see luba ka teenuse kasutajate tegevust, mis kuulub direktiivi 2001/29/EÜ artikli 3 kohaldamisalasse, kui see ei toimu ärieesmärgil ega too olulist tulu.

3. Kui veebisisu jagamise teenuse osutaja tegeleb üldsusele edastamise või üldsusele kättesaadavaks tegemisega käesolevas direktiivis sätestatud tingimustel, ei kohaldata käesoleva artikliga hõlmatud juhtudel direktiivi 2000/31/EÜ artikli 14 lõikes 1 kehtestatud vastutuspiiranguid.

⁽¹⁹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. septembri 2017. aasta direktiiv (EL) 2017/1564, mis käsitleb teatavate autoriõigusega ja autoriõigusega kaasnevate õigustega kaitstud teoste ja muude kaitstud objektide teatavaid lubatud kasutusviise pimedate, nägemispuudega või muu trükkikirja lugemise puudega isikute huvides ning millega muudetakse direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (ELT L 242, 20.9.2017, lk 6).

Käesoleva lõike esimene lõik ei mõjuta direktiivi 2000/31/EÜ artikli 14 lõike 1 võimalikku kohaldamist nende teenuseosutajate suhtes eesmärkidel, mis ei kuulu käesoleva direktiivi kohaldamisalas.

4. Kui luba ei anta, vastutavad veebisisu jagamise teenuse osutajad autoriõigusega kaitstud teoste ja muu materjali loata üldsusele edastamise, sh üldsusele kättesaadavaks tegemise eest, kui teenuseosutajad ei suuda tõendada, et nad:

- a) tegid suurimaid võimalikke pingutusi, et luba saada ja
- b) püüdsid rangeid tööstusharu ametialase hoolikuse nõudeid järgides igati tagada, et konkreetsed teosed ja muu materjal, mille kohta nad on saanud õiguste omajatelt asjakohast ja vajalikku teavet, ei oleks kättesaadavad, ning igal juhul
- c) tegutsesid pärast õiguste omajatelt piisavalt põhjendatud teate saamist kiiresti, et muuta teatatud teosed või muu materjal kättesaamatuks või kõrvaldada oma veebisaitidelt ning tegid kooskõlas punktiga b suurimaid võimalikke pingutusi, et takistada teatatud teoste või muu materjali üleslaadimist tulevikus.

5. Selle kindlaks tegemiseks, kas teenuseosutaja on täitnud oma lõikest 4 tulenevaid kohustusi, tuleb proportsionaalsuse põhimõtet arvestades võtta muu hulgas arvesse järgmist:

- a) teenuste liik, tarbijad ja maht ning teenuse kasutajate poolt üles laaditud teoste või muu materjali liik; ning
- b) sobivate ja tõhusate vahendite maksumus ja kättesaadavus teenuseosutajale.

6. Liikmesriigid näevad ette, et uute veebisisu jagamise teenuse osutajate puhul, kelle teenused on olnud liidus üldsusele kättesaadavad vähem kui kolm aastat ja kelle aastakäive, mis on arvatud komisjoni soovitusel 2003/361/EÜ⁽²⁰⁾ kohaselt, on alla 10 miljoni euro, piiratakse lõikes 4 sätestatud vastutuspõhimõtteid lõike 4 punktiga a ning neilt nõutakse, et nad tegutsesid pärast piisavalt põhjendatud teate saamist kiiresti, et muuta teatatud teosed või muu materjal kättesaamatuks või kõrvaldada oma veebisaitidelt.

Kui eelneva kalendriaasta andmete põhjal külastas selliste teenuseosutajate veebisaiti keskmiselt enam kui viis miljonit üksikkülastajat kuus, peavad nad samuti tõendama, et nad tegid suurimaid võimalikke pingutusi, et mitte lasta edaspidi üles laadida teatatud teoseid ja muud materjali, mille kohta õiguste omajad on andnud asjakohast ja vajalikku teavet.

7. Veebisisu jagamise teenuse osutajate ja õiguste omajate vahelise koostöö tõttu ei tohi muutuda kättesaamatuks kasutajate poolt üles laaditud, sealhulgas erandi või piiranguga hõlmatud teosed või muu materjal, millega ei rikuta autoriõigusi ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi.

Liikmesriigid tagavad, et kõikide liikmesriikide kasutajad saaksid veebisisu jagamise teenuste kasutajate loodud sisu üleslaadimisel ja kättesaadavaks tegemisel tugineda kehtivatele eranditele ja piirangutele järgneva suhtes:

- a) tsiteerimine, kriitika, retsensioon;
- b) kasutamine karikatuuris, paroodias või pastišis.

8. Käesoleva artikli kohaldamine ei tohi tekitada üldist jälgimiskohustust.

Liikmesriigid näevad ette, et veebisisu jagamise teenuse osutajad annavad õiguste omajatele viimaste taotlusel piisavalt teavet sellest, kuidas toimib lõikes 4 osutatud koostöö, ning teenuseosutajate ja õiguste omajate vahel litsentsilepingute sõlmimise korral teavet lepingutega hõlmatud sisu kasutamise kohta.

9. Liikmesriigid näevad ette, et veebisisu jagamise teenuse osutajad kehtestavad tõhusa ja kiire kaebuste lahendamise ja õiguskaitsevahendite kasutamise korra, mida nende teenuste kasutajad saaksid kasutada siis, kui tekivad vaidlused nende poolt üles laaditud teoste või muu materjali kättesaamatuks muutmise või kõrvaldamise küsimustes.

⁽²⁰⁾ Komisjoni 6. mai 2003. aasta soovitus mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate määratlemise kohta (ELT L 124, 20.5.2003, lk 36).

Kui õiguste omajad nõuavad oma konkreetsete teoste või muu materjali kättesaamatuks muutmist või kõrvaldamist, peavad nad seda põhjendama. Esimeses lõigus osutatud korra kohaselt esitatud kaebusi menetletakse võimalikult kiiresti ning üles laaditud sisu kättesaamatuks muutmise või kõrvaldamise otsused tuleb inimese poolt läbi vaadata. Liikmesriigid tagavad õiguskaitsevahendina ka vaidluste kohtuvälise lahendamise. Need peavad võimaldama kaebusi erapooletult lahendada, ei tohi võtta kasutajatelt liikmesriigi õigusega tagatud õiguskaitset ega piirata nende tõhusat edasikaebeõigust. Eelkõige tagavad liikmesriigid kasutajatele õiguse pöörduda kohtu või muu asjaomase kohtuasutuse poole, et nõuda autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste suhtes erandi või piirangu kasutamist.

Käesolev direktiiv ei mõjuta õiguspäraseid kasutusviise, näiteks kasutamist liidu õiguses sätestatud erandite või piirangute alusel, ning ei tohi tuua kaasa üksikkasutajate tuvastamist ega nende isikuandmete töötlemist, välja arvatud juhul, kui see toimub kooskõlas direktiiviga 2002/58/EÜ ja määrusega (EL) 2016/679.

Veebisisu jagamise teenuse osutajate tingimustes tuleb kasutajaid teavitada sellest, et nad võivad teoseid ja muud materjali kasutada vastavalt liidu õiguses autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste suhtes kehtestatud eranditele ja piirangutele.

10. Alates 6. juunist 2019 korraldab komisjon koostöös liikmesriikidega sidusrühmade dialooge, et arutada veebisisu jagamise teenuse osutajate ja õiguste omajate vahelise koostöö parimaid tavasid. Komisjon konsulteerib veebisisu jagamise teenuse osutajate, õiguste omajate, kasutajate organisatsioonide ja teiste asjaomaste sidusrühmadega ning annab sidusrühmade dialoogide tulemusi arvesse võttes välja käesoleva artikli kohaldamise suunised, eriti lõikes 4 osutatud koostöö kohta. Parimate tavade arutamisel tuleks muu hulgas eriti arvesse võtta vajadust leida tasakaal põhiõiguste vahel ning erandite ja piirangute kasutamist. Sidusrühmade dialoogi jaoks peavad kasutajate organisatsioonid saama veebisisu jagamise teenuse osutajatelt piisavalt teavet selle kohta, kuidas nad lõikes 4 sätestatud küsimustes praktikas toimivad.

3. PEATÜKK

Õiglane tasu autorite ja esitajate kasutamislepingutes

Artikkel 18

Õiglase ja proportsionaalse tasu põhimõte

1. Liikmesriigid tagavad, et autoritel ja esinejatel, kes oma teoste või muu materjali kasutamise ainuõigused litsentsivad või üle annavad, on õigus saada õiglast ja proportsionaalset tasu.
2. Lõikes 1 sätestatud põhimõtte rakendamiseks liikmesriigi õiguses võivad liikmesriigid kasutada erinevaid kordi, võttes arvesse lepinguvabaduse põhimõtet ning õiguste ja huvide õiglast tasakaalu.

Artikkel 19

Läbipaistvuskohustus

1. Liikmesriigid tagavad, et autorid ja esitajad saavad isikutelt, kellele nad on oma õigused litsentsinud või üle andnud, või nende õigusjärglastelt korrapäraselt, ent vähemalt kord aastas, ning iga valdkonna eripära arvestades õigeaegset, asjakohast ja piisavat teavet oma teoste ja esituste kasutamise, eelkõige kasutusviiside, kogu saadud tulu ja saadaoleva tasu kohta.
2. Liikmesriigid tagavad, et lõikes 1 osutatud õiguste edaspidise all-litsentsimise korral saavad autorid ja esitajad või nende esindajad taotluse korral all-litsentsi omajatelt lisateavet juhul, kui nende esimesel lepingupartneril ei ole kogu lõike 1 kohaldamiseks vajalikku teavet.

Lisateabe taotlemise korral teatab esimene lepingupartner autoritele ja esitajatele, kes on all-litsentsi omajad.

Liikmesriigid võivad näha ette, et kõik esimese lõigu kohased taotlused all-litsentsi omajatele esitatakse kas otse või autori või esitaja lepingupartneri kaudu.

3. Lõikes 1 sätestatud kohustus peab olema proportsionaalne ja kõigis sektorites kõrge läbipaistvuse taseme tagamisel tõhus. Liikmesriigid võivad näha ette, et põhjendatud juhtudel, kui lõikes 1 sätestatud kohustusest tulenev halduskoormus kujuneks teose või esituse kasutusest saadava tuluga võrreldes ebaproportsionaalseks, piirdub see kohustus sellist liiki ja sellisel tasemel teabega, mida võib sellistel juhtudel mõistlikult eeldada.

4. Liikmesriigid võivad otsustada, et käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud kohustust ei kohaldata, kui autori või esitaja panus ei ole kogu teost või esitust arvestades märkimisväärne, välja arvatud juhul, kui autor või esindaja näitab, et ta vajab ja taotleb teavet oma artikli 20 lõikest 1 tulenevate õiguste teostamiseks.

5. Liikmesriigid võivad näha ette, et kollektiivlepingutest sõltuvate või neile tuginevate lepingute korral kohaldatakse asjaomase kollektiivlepingu läbipaistvusnõudeid, kui need vastavad lõigetes 1–4 sätestatud kriteeriumidele.

6. Direktiivi 2014/26/EL artikli 18 kohaldamisel ei kehti käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud kohustus lepingute suhtes, mille on sõlminud kõnealuse direktiivi artikli 3 punktides a ja b määratletud üksused või muud üksused, kelle suhtes kehtivad kõnealust direktiivi rakendavad liikmesriigi õigusnormid.

Artikkel 20

Lepingu kohandamise kord

1. Liikmesriigid tagavad, et juhul kui puuduvad käesolevas artiklis sätestatud korrigeerivaid võrreldavat korda pakkuvad kollektiivlepingud, saavad autorid ja esitajad või nende esindajad nõuda isikult, kellega nad on sõlminud lepingu nende õiguste kasutamiseks, või selle isiku õigusjärglastelt täiendavat, asjakohast ja õiglast tasu, kui algselt kokkulepitud tasu osutub ebaproportsionaalselt väikeseks võrreldes teose või esituse kasutamisest tuleneva otsese või kaudse kogutuluga.

2. Käesoleva artikli lõiget 1 ei kohaldata lepingute suhtes, mille on sõlminud direktiivi 2014/26/EL artikli 3 punktides a ja b määratletud üksused või muud üksused, kelle suhtes juba kehtivad kõnealust direktiivi rakendavad liikmesriigi õigusnormid.

Artikkel 21

Vaidluste kohtuvälise lahendamise menetlus

Liikmesriigid tagavad, et vaidluste puhul, mis puudutavad artikli 19 kohast läbipaistvuskohustust ja artikli 20 kohast lepingu kohandamise korda, võib kasutada vabatahtlikku vaidluste kohtuvälise lahendamise menetlust. Liikmesriigid tagavad, et autorite ja esitajate esindusorganisatsioonid võivad algatada selliseid menetlusi ühe või mitme autori või esitaja konkreetse taotluse põhjal.

Artikkel 22

Tagasivõtmise õigus

1. Liikmesriigid tagavad, et kui autor või esitaja on teose või muu kaitstud materjaliga seotud õiguse litsentsinud või üle andnud ainuõigusena, võib ta litsentsi või üleantud õigused osaliselt või täielikult tagasi võtta, juhul kui teost või muud kaitstud materjali ei kasutata.

2. Liikmesriigi õiguses võib ette näha lõikes 1 sätestatud tagasivõtmise korda reguleerivad erisätted, võttes seejuures arvesse:

a) eri valdkondade ja eri liiki teoste ja esituste eripära ning

b) juhul, kui teos või muu materjal sisaldab mitme autori või esitaja panust, iga autori ja esitaja individuaalse panuse suhtelist tähtsust ning kõigi nende autorite ja esitajate õigustatud huve, keda tagasivõtmise korra kohaldamine teatava autori või esitaja poolt mõjutab.

Liikmesriigid võivad loobuda tagasivõtmise korra kohaldamisest juhul, kui teosed või muu materjal sisaldavad üldjuhul paljude autorite või esitajate panust.

Liikmesriigid võivad näha ette, et tagasivõtmise korda saab kohaldada üksnes teatava aja jooksul, kui selline piirang on põhjendatud valdkonna eripära või asjaomase teose või muu materjali liigi tõttu.

Liikmesriigid võivad näha autoritele või esitajatele ette võimaluse litsentsi või üle antud õiguste tagasivõtmise asemel lõpetada lepinguga antud õiguse kasutamine ainuõigusena.

3. Liikmesriigid näevad ette, et lõikes 1 sätestatud tagasivõtmine on lubatud üksnes mõistliku aja möödumisel litsentsilepingu sõlmimisest või õiguste üleandmisest. Autor või esitaja teavitab isikut, kellele õigused litsentsiti või üle anti, ning määrab sobiva tähtaja, mille jooksul viimane saab litsentsitud või üleantud õigusi kasutada. Pärast nimetatud tähtaja möödumist võib autor või esitaja litsentsi või üle antud õiguste tagasivõtmise asemel lõpetada lepinguga antud õiguse kasutamise ainuõigusena.

4. Lõiget 1 ei kohaldata, kui õiguste kasutamata jätmine tuleneb peamiselt asjaoludest, mille muutmist autori või esitaja poolt võib mõistlikult eeldada.

5. Liikmesriigid võivad näha ette, et lõikes 1 osutatud tagasivõtmise korrast lahknevad lepingusätted kehtivad vaid juhul, kui need tulenevad kollektiivlepingust.

Artikkel 23

Üldsätted

1. Liikmesriigid tagavad, et autorite ja esitajate suhtes ei kehti lepingutingimused, mis ei võimalda järgida artikleid 19, 20 ja 21.
2. Liikmesriigid näevad ette, et käesoleva direktiivi artikleid 18–22 ei kohaldata arvutiprogrammide autoritele direktiivi 2009/24/EÜ artikli 2 tähenduses.

V JAOTIS

LÕPPSÄTTED

Artikkel 24

Direktiivide 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ muutmine

1. Direktiivi 96/9/EÜ muudetakse järgmiselt:

- a) artikli 6 lõike 2 punkt b asendatakse järgmisega:

„b) kasutamine toimub üksnes illustreeriva materjalina õppetöös või teadusuuringutes, tingimusel et viidatakse allikale, ning sellises ulatuses, mis on vajalik taotletava mitteärilise eesmärgi saavutamiseks, ilma et see piiraks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2019/790 (*) sätestatud erandeid ja piiranguid;

(*) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/790, mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ (ELT L 130, 17.5.2019, lk 92).“;

- b) artikli 9 punkt b asendatakse järgmisega:

„b) väljavõtte tehakse üksnes kasutamiseks illustreeriva materjalina õppetöös või teadusuuringutes, tingimusel et viidatakse allikale, ning sellises ulatuses, mis on vajalik taotletava mitteärilise eesmärgi saavutamiseks, ilma et see piiraks direktiivis (EL) 2019/790 sätestatud erandeid ja piiranguid.“.

2. Direktiivi 2001/29/EÜ muudetakse järgmiselt:

a) artikli 5 lõike 2 punkt c asendatakse järgmisega:

„c) konkreetsed reproduktsioonid, mida teevad avalikud raamatukogud, haridusasutused või muuseumid või arhiivid ning mis ei ole otse ega kaudselt ette nähtud majandusliku või kaubandusliku tulu saamiseks, ilma et see piiraks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2019/790 (*) sätestatud erandeid ja piiranguid;

(*) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/790, mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ (ELT L 130, 17.5.2019, lk 92).“;

b) artikli 5 lõike 3 punkt a asendatakse järgmisega:

„a) kasutamine illustreeriva materjalina õppetöös või teadusuuringutes, tingimusel et märgitakse ka allikas, sh autori nimi, kui see ei ole võimatu, ning ulatuses, mis on õigustatult vajalik taotletava mitteärilise eesmärgi saavutamiseks, ilma et see piiraks direktiivis (EL) 2019/790 sätestatud erandeid ja piiranguid;“

c) artikli 12 lõikele 4 lisatakse järgmised punktid:

„e) uurida direktiivi (EL) 2019/790 ülevõtmise mõju siseturu toimimisele ning tuua välja võimalikud ülevõtmisraskused;

f) lihtsustada teabe vahetamist asjaomaste õigusaktide ja kohtupraktika arengu ning liikmesriikide poolt direktiivi (EL) 2019/790 rakendamiseks võetavate meetmete praktikas kohaldamise kohta;

g) arutada muid direktiivi (EL) 2019/790 kohaldamisega seotud küsimusi.“

Artikkel 25

Seos teistes direktiivides sätestatud erandite ja piirangutega

Liikmesriigid võivad käesoleva direktiiviga ette nähtud erandite või piirangutega hõlmatud kasutusviiside või -alade puhul võtta vastu või jätta kehtima avarama sisuga õigusnormid, mis on kooskõlas direktiivides 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ sätestatud erandite ja piirangutega.

Artikkel 26

Ajaline kohaldamine

1. Käesolevat direktiivi kohaldatakse kõikide teoste ja muu materjali suhtes, mis on 7. juunil 2021 või pärast seda kaitstud autoriõigust käsitlevate liikmesriikide õigusnormidega.

2. Käesoleva direktiivi kohaldamine ei mõjuta enne 7. juunit 2021 sooritatud toiminguid ega omandatud õigusi.

Artikkel 27

Üleminekusäte

Autorite või esitajate õiguste litsentsimise või üleandmise lepingute suhtes kohaldatakse artiklis 19 sätestatud läbipaistvuskohustust alates 7. juunist 2022.

Artikkel 28

Isikuandmete kaitse

Isikuandmete töötlemine käesoleva direktiivi raames toimub kooskõlas direktiiviga 2002/58/EÜ ja määrusega (EL) 2016/679.

*Artikkel 29***Ülevõtmine**

1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi täitmiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 7. juuniks 2021. Liikmesriigid teatavad nendest viivitamata komisjonile.

Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad lisavad nad nende ametlikul avaldamisel nendesse või nende juurde viite käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas nende poolt vastu võetud põhiliste õigusnormide teksti.

*Artikkel 30***Läbivaatamine**

1. Mitte varem kui 7. juunil 2026 vaatab komisjon käesoleva direktiivi läbi ja esitab aruande peamiste järelduste kohta Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele.

Hiljemalt 7. juuniks 2024 hindab komisjon artiklis 17 sätestatud vastutuspõhimõtete piiramist veebisisu jagamise teenuse osutajate puhul, kelle aastakäive on alla 10 miljoni euro ja kelle teenused on olnud liidus üldsusele kättesaadavad vähem kui kolm aastat, võttes arvesse artikli 17 lõiget 6, ning võtab vajaduse korral oma hindamise järeldustest tulenevaid meetmeid.

2. Liikmesriigid esitavad komisjonile lõikes 1 osutatud aruande koostamiseks vajaliku teabe.

*Artikkel 31***Jõustumine**

Käesolev direktiiv jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

*Artikkel 32***Adressaadid**

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele.

Strasbourg, 17. aprill 2019

Euroopa Parlamendi nimel
president
A. TAJANI

Nõukogu nimel
eesistuja
G. CIAMBA